

Bilaga 2

Samrådsredogörelse

Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun 2016 - 2020

HUR SAMRÅD BEDRIVITS

SAMRÅD

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslöt 2016-03-21, § 10, att skicka förslaget till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun på samråd.

Samrådstiden varade mellan 2016-03-22 och 2016-08-12. Anstånd att lämna synpunkter senare har medgetts till 2016-09-15. Handlingarna skickades ut i brev enligt upprättad sändlista samt via e-post till interna remissinstanser på kommunen.

Parallellt med samrådet har förslaget till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun varit utställt i reception vid Information Danderyd och Djursholms slott samt på biblioteken i Danderyd, Djursholm, Enebyberg och Stocksund. Samrådet har också annonserats i majutgåvan av Danderydsaktuellt.

Allmänheten har varit inbjuden till dialog vid Information Danderyd i Mörby Centrum om förslaget till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun vid ett tillfälle, 2016-05-30.

Nedan redovisas en sammanställning och sammanfattning av inkomna yttranden med kommentarer.

STÄLLNINGSTAGANDE

Kommunledningskontorets bedömning är att förslaget kan ligga till grund för det fortsatta arbetet med Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun 2016-2020.

YTTRANDEN

Totalt har 15 yttranden lämnats in. Inkomna synpunkter redovisas, följt av kommunledningskontorets kommentar.

Yttranden har kommit in från:

STATLIGA OCH REGIONALA ORGAN

1. Stockholms läns landsting – Tillväxt- och regionplanenämnden
2. Länsstyrelsen i Stockholms län

KOMMUNALA ORGAN

3. Sollentuna kommun

NÄMNDER OCH BOLAG

4. Utbildningsnämnden
5. Kultur- och fritidsnämnden
6. Produktionsutskottet
7. Socialnämnden
8. Tekniska nämnden
9. Byggnadsnämnden
10. Miljö- och hälsoskyddsnämnden
11. Fastighetsnämnden
12. Särskilt uttalande Jan Lindqvist, ledamot i Fastighetsnämnden

ORGANISATIONER OCH INTRESSEFÖRENINGAR

13. Naturskyddsföreningen i Danderyd

ÖVRIGA

14. Svenska kraftnät
15. Locum

LÄSANVISNING

Inkomna synpunkter är sammanställda nedan. I första kolumnen framgår vem som lämnat synpunkter och i den andra finns yttrandet. Därefter följer ljusst färgade kolumner där kommunledningskontoret lämnar kommentarer på inkomna synpunkter. Kommentarer är skrivna *kursivt*.

STATLIGA OCH REGIONALA ORGAN	
1. Stockholms läns landsting. Tillväxt- och regionplane-nämnden	YTTRANDE ÖVER SAMRÅDSFÖRSLAG FÖR KLIMAT- OCH ENERGISTRATEGI FÖR DANDERYDS KOMMUN TRN 2016-0039 INLEDNING Stockholms läns landsting har fått Danderyds kommuns förslag till Klimat- och energistrategi på remiss. SYNPUNKTER Nämnden ser mycket positivt på att Danderyds kommun tar fram en Klimat- och energistrategi. Kommunens fokus på att vara klimatneutrala till 2050 ligger i linje med det arbete som bedrivs inom landstinget med en regional klimatfärdplan 2050, som arbetas fram parallellt med en ny RUF 2050.

Det är även positivt att målen till 2020 är något skarpare än länsstyrelsens Klimat- och energistrategi för Stockholms län. Länsstyrelsens Klimat- och energistrategi överensstämmer med klimatmålen i RUFSS 2010.

I samrådsförslaget framgår att transportererna står för hela 73 % av utsläppen och att samhällsplaneringen har en avgörande betydelse för hur medborgarna väljer att transportera sig. Nämnden instämmer i detta. Danderyd utvecklar dock inte hur de ska arbeta med samhällsplaneringen för att påverka transportererna. För att på sikt nå målet om klimatneutralitet är det avgörande att aktivt arbeta med bebyggelsestrukturen, bland annat genom att skapa täta och funktionsblandade stadsmiljöer i goda kollektivtrafiklägen, främst vid spårstationerna. Dessa frågor kan med fördel lyftas fram mycket tydligare i Klimat- och energistrategin och kommunen skulle förslagsvis också i detta sammanhang lägga till ett mål om ökad kollektivtrafikandel.

Strategin omfattar kommunens geografiska område men resonemang och fakta förs fram gällande klimatpåverkande konsumtion. Nämnden ser positivt på kommunens ambition att öka kunskapen om möjligheterna att arbeta även med denna komplexa aspekt av klimatfrågan.

I och med att Danderyds dokument inte bara är en klimatstrategi utan även en energiplan så borde kommunens energiförsörjning och dess robusthet lyftas fram tydligare i dokumentet.

Kraftvärmeproduktionen i länet behöver öka avsevärt till 2030, vilket ger stora miljö- och klimatvinster samt ökad försörjningssäkerhet. Danderyds bidrag till regionens framtida energiförsörjning kan med fördel utredas ytterligare, främst med hänseende på försörjningsmöjligheter med småskalig kraftfjärrvärmeproduktion och ett samarbete med grannkommunerna som bygger ut sina fjärrvärmesystem. Det är positivt att åtgärder för att minska matsvinnet lyfts. I det sammanhanget bör insamling av det matavfall som ändå kommer att slängas, lyftas, och insatser göras för att producera biogas av detta och annat lämpligt avfall och avloppsslam.

Det är positivt att kommunen pekar ut vilka åtgärder de avser göra de närmaste åren för att de långsiktiga målen skall kunna nås, samt att en årlig uppföljning av Klimat- och energistrategin skall göras.

Vad gäller förslag till åtgärd 2.1.1: *"Samarbete med regionala aktörer som trafikförvaltningen, Trafikverket och företag för att utveckla goda regionala kommunikationer med ny spårbunden trafik och utökat stombussnät."* ser nämnden positivt på ett samarbete med Danderyds kommun för att utveckla befintlig kollektivtrafik, exempelvis avseende Roslagsbanan och tunnelbanan men också samarbete för att utöka antalet kollektivtrafikresenärer.

	<p>Vad gäller Åtgärden 2.2.2: <i>”Ta fram resepolicy, främja cykelpool, underlätta kollektivtrafikresande, genomföra åtgärdsplan till CERO.”</i> ligger den under åtgärder inom den kommunala verksamheten. Nämnden anser att underlätta kollektivtrafikresande även borde lyftas under åtgärder inom Danderyd kommuns geografiska område.</p> <p>I förslaget till Klimat- och energistrategi står det att Danderyds sjukhus är utpekat som en regional knutpunkt i RUFSS. Nämnden anser att Danderyds sjukhus är av regional betydelse men sjukhuset är inte utpekat som regional knutpunkt i RUFSS.</p> <p>§77 YTTRANDE ÖVER KLIMAT- OCH ENERGISTRATEGI FÖR DANDERYDS KOMMUN TRN 2016-0039</p> <p>BESLUTSUNDERLAG Förvaltningens tjänsteutlåtande 2016-06-22 Förslag till yttrande 2016-06-22 Handlingen finns tillgänglig på danderyds kommuns hemsida: www.danderyd.se/klimatstrategi</p> <p>TILLVÄXT- OCH REGIONPLANENÄMNDENS BESLUT Tillväxt- och regionplanenämndens beslutar i enlighet med förvaltningens förslag</p> <p><i>att avge yttrande över samrådsförslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun i enlighet med bilaga 4.</i></p>
<p>1. Kommentrar</p> <p>Stockholms läns landsting. Tillväxt- och regionplanenämnden</p>	<p>I samrådsförslaget framgår att transporterna står för hela 73 % av utsläppen och att samhällsplaneringen har en avgörande betydelse för hur medborgarna väljer att transportera sig. Nämnden instämmer i detta. Danderyd utvecklar dock inte hur de ska arbeta med samhällsplaneringen för att påverka transporterna. För att på sikt nå målet om klimatneutralitet är det avgörande att aktivt arbeta med bebyggelsestrukturen, bland annat genom att skapa täta och funktionsblandade stadsmiljöer i goda kollektivtrafiklägen, främst vid spårstationerna. Dessa frågor kan med fördel lyftas fram mycket tydligare i Klimat- och energistrategin och kommunen skulle förslagsvis också i detta sammanhang lägga till ett mål om ökad kollektivtrafikandel.</p> <p><i>Klimat- och energistrategin behandlar samhällsplanering som en viktig aspekt för hur invånarna transporterar sig men kommer att fördjupa detta med ett kapitel som beskriver detta tydligare (Finns under rubrik Samhällsplanering i slutlig version av Klimat- och energistrategin). I programmet för FÖP centrala Danderyd är byggandet av en hållbar stad en grön tråd för att nå hållbara resesätt.</i></p> <p><i>I kommunens trafikstrategi finns ett mål ”Kollektivtrafikens andel av personresorna till, från och inom Danderyds kommun skall i fortsättningen öka. Med hänsyn till folkökningen bör därför antalet kollektivtrafikanter ha ökat med motsvarande grad eller mer i</i></p>

förhållande till folkmängden 2020 jämfört med 2010. ”Trafikstrategin är under revidering och i klimatstrategin undviks att föregå de mål som arbetas fram. I regionen finns också ett mål beslutat av Trafikförvaltningen ur trafikförsörjningsprogrammet för Stockholms län där det anges att: kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna ska öka med 5 procentenheter till år 2030 från dagens nivå på 37 %.

I och med att Danderyds dokument inte bara är en klimatstrategi utan även en energiplan så borde kommunens energiförsörjning och dess robusthet lyftas fram tydligare i dokumentet.

Energiförsörjningens robusthet kommer att förtydligas under rubriken ”Elförsörjning” i slutlig version av Klimat- och energistrategin. Bland annat pågår för närvarande nedgrävning av luftledningarna inom City linkprojektet, tunnel från Anneberg i Danderyd till Mårtensdal i södra Stockholm.

Kraftvärmeproduktionen i länet behöver öka avsevärt till 2030, vilket ger stora miljö- och klimatvinster samt ökad försörjningssäkerhet. Danderyds bidrag till regionens framtida energiförsörjning kan med fördel utredas ytterligare, främst med hänseende på försörjningsmöjligheter med småskalig kraftfjärrvärmeproduktion och ett samarbete med grannkommunerna som bygger ut sina fjärrvärmesystem.

I Klimat- och energistrategin återfinns en åtgärd ” Vid nyproduktion av byggnad med uppvärmd yta ska ambitionen vara att följa svensk passivhusstandard” vilken innebär att behovet av fjärrvärme på sikt minskar. Kommunen har ambitionen att ansluta sig till fjärrvärme då möjlighet till detta finns och har därför inte fokus på egen kraftfjärrvärmeproduktion, vilket framgår i åtgärd 1.2.6 i Klimat- och energistrategin.

Det är positivt att åtgärder för att minska matsvinnet lyfts. I det sammanhanget bör insamling av det matavfall som ändå kommer att slängas, lyftas, och insatser göras för att producera biogas av detta och annat lämpligt avfall och avloppsslam.

I Danderyds kommun har invånare och verksamheter möjlighet att sortera ut sitt matavfall som omhändertas och rötas till biogas. Dessutom pågår en del projekt att minimera matsvinnet i kommunens skolor. Detta förtydligas i slutlig version av Klimat- och energistrategin i texten under kapitlet ”Konsumtionens klimatpåverkan”.

Åtgärden 2.2.2: ”Ta fram resepolicy, främja cykelpool, underlätta kollektivtrafikresande, genomföra åtgärdsplan till CERO.” ligger under åtgärder inom den kommunala verksamheten. Nämnden anser att underlätta kollektivtrafikresande även borde lyftas under rubriken för åtgärder inom Danderyd kommuns geografiska område.

Dessa typer av åtgärder återfinns i trafikstrategin. Exempelvis bedriver tekniska kontoret i samarbete med Arriva omdaning av

	<p><i>lokalbusslinjerna och anordnar trafikantdaggar för att uppmuntra till hållbart resande (se åtgärd 2.1.1 och 2.1.4). Detta kommer även att behandlas i pågående revideringsarbete av Trafikstrategi.</i></p> <p>I förslaget till Klimat- och energistrategi står det att Danderyds sjukhus är utpekad som en regional knutpunkt i RUFSS. Förvaltningen anser att Danderyds sjukhus är av regional betydelse men sjukhuset är inte utpekad som regional knutpunkt i RUFSS. <i>Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin.</i></p>
<p>2. Länsstyrelsen i Stockholms län</p>	<p>REVIDERAD KLIMAT- OCH ENERGISTRATEGI FÖR DANDERYDS KOMMUN. MN 20/2013</p> <p>Ett förslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun har översänts till Länsstyrelsen i Stockholms län för synpunkter.</p> <p>Danderyds kommun har tagit fram en väl genomarbetad förvaltningsövergripande klimat- och energistrategi med tydliga mål för såväl påverkan från kommunens egen verksamhet som det geografiska området.</p> <p>Danderyds kommuns analys av växthusgasutsläpp och energianvändning visar att det är transporter och uppvärmning som står för merparten av dessa, precis som i länet i övrigt. Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att dessa områden bör prioriteras och konstaterar att det kommer att krävas en förändrad inriktning när det gäller utvecklingen av transportsektorn. För att åstadkomma ett hållbart transportsystem krävs att den egna bilen får en minskad roll som transportmedel till fördel för effektiv cykel- och kollektivtrafik. Ett hållbart och fossilfritt transportsystem är även något som eftersträvas i förslaget till ny Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen 2050 (RUFSS).</p> <p>Länsstyrelsen ser positivt på att ett av strategins åtgärdsområden handlar om hållbar konsumtion. Våra konsumtionsmönster har avgörande betydelse för om såväl nationella som internationella miljömål ska kunna nås. De föreslagna åtgärderna som handlar om informationsinsatser och utbildning för elever i hållbarhets- och klimatfrågor och införande av Grön Flagg ser vi som särskilt positivt. Att diskutera de här frågorna med barn är både viktigt och med stor sannolikhet en effektiv väg att gå.</p> <p>I kapitlet "Klimatstrategi" beskrivs hur klimatförändringarna kan komma att påverka Sverige och andra delar av världen. Länsstyrelsen vill påminna om att SMHI år 2015 presenterade en ny beskrivning av det framtida klimatet i Stockholms län som bygger på de senaste</p>

	<p>klimatecscenarierna från IPCC. Det är lämpligt att använda detta nya underlag i beskrivningen av klimatförändringarna¹.</p> <p>Det är positivt att Danderyd utvecklade en modell för miljöredovisning som kan ge en snabb återkoppling rörande den kommunala organisationens koldioxidutsläpp.</p> <p>Det är också bra att kommunen årligen och i samband med kommunens årsredovisning kontrollerar att åtgärderna genomförs enligt planen och att utvecklingen går åt rätt håll. Att varje utpekade ansvarig nämnd eller bolag ska redovisa hur arbetet bedrivits inom respektive åtgärdsområde innebär att klimat- och energifrågan blir integrerad i kommunens verksamhet på ett naturligt sätt. Genom att alla åtgärder som bidrar till att genomföra strategin och uppfylla målen sammanställs, även de som inte anges i strategin, får man en bra helhetsbild av kommunens totala klimat- och energiarbete.</p> <p>I dokumentet beskrivs att strategin ska vara genomförd år 2020. För tydlighetens skull vore det önskvärt att det även framgår på strategins framsida.</p> <p>Beslut i detta ärende har fattats av tf avdelningschef Louise Schlyter, klimat- och energistrateg Anna-Lena Lökvist Andersen samt klimat- och energistrateg Lisa Rehnström som varit föredragande.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kommentar <p>Länsstyrelsen i Stockholms län</p>	<p>I kapitlet "Klimatstrategi" beskrivs hur klimatförändringarna kan komma att påverka Sverige och andra delar av världen. Länsstyrelsen vill påminna om att SMHI år 2015 presenterade en ny beskrivning av det framtida klimatet i Stockholms län som bygger på de senaste klimatecscenarierna från IPCC. Det är lämpligt att använda detta nya underlag i beskrivningen av klimatförändringarna².</p> <p><i>Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin med det nya underlaget från SMHI.</i></p> <p>I dokumentet beskrivs att strategin ska vara genomförd år 2020. För tydlighetens skull vore det önskvärt att det även framgår på strategins framsida.</p> <p><i>Titeln på strategin är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin. Ny titel blir Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun 2016-2020.</i></p>
KOMMUNALA ORGAN	
<p>3. Sollentuna kommun</p>	<p>SYNPUNKTER KLIMAT- OCH ENERGISTRATEGI FÖR DANDERYDS KOMMUN DNR: KS 2016/0091</p> <p>Sollentuna kommun har fått möjlighet att ge synpunkter på</p>

¹ Framtidsklimat i Stockholms län – enligt RCP-scenarierna. Klimatologi nr 21, SMHI

² Framtidsklimat i Stockholms län – enligt RCP-scenarierna. Klimatologi nr 21, SMHI

	<p>samrådsförslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun. Vi vill härmed meddela att vi tagit del av innehållet och kan konstatera att Danderyds kommun har tagit fram en ambitiös och tydlig strategi på vilka mål och åtgärder man kommer att ta för att minska energianvändningen och reducera klimatutsläppen. I övrigt har Sollentuna kommun inga synpunkter, men vi ser gärna ett fortsatt samarbete och utbyte i klimat- och energifrågor.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Sollentuna kommun</p>	<p><i>Danderyds kommun fortsätter gärna samarbete och utbyte inom energi- och klimatfrågor.</i></p>
<p>NÄMNDER OCH BOLAG</p>	
<p>4. Utbildningsnämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2016-05-16 Dnr: UN 2016/0230</p> <p>Ärendet</p> <p>Utbildningsnämnden ska lämna synpunkter på samrådsförslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun. Remissen är skickad av kommunstyrelsens arbetsutskott.</p> <p>Utbildnings- och kulturkontorets förslag till beslut</p> <p>Utbildningsnämnden tillstyrker Klimat- och energistrategin för Danderyds kommun.</p> <p>Utbildnings- och kulturkontorets utredning/yttrande</p> <p>Utbildnings- och kulturkontoret har under hösten 2015 haft möjlighet att påverka handlingsplanen genom en tjänstemannaremiss gällande Klimat- och energistrategin. Utbildningsnämndens ansvarsområden i Klimat- och energistrategins handlingsplan överensstämmer till största delen med det nya miljöprogrammet.</p> <p>Inom ”Åtgärder inom Danderyds kommuns geografiska område” återfinns samtliga områden i miljöprogrammet:</p> <p style="margin-left: 40px;">2.1.3 Aktiviteter enligt Säkra skolvägars åtgärdsplan. Revidering av åtgärdsplan.</p> <p style="margin-left: 40px;">2.1.4 Åtgärder för hållbart resande, exempelvis temadagar och informationskampanjer.</p> <p style="margin-left: 40px;">4.1.3 Stödja införande av Grön Flagg (eller motsvarande) vid skolor och förskolor.</p> <p>Åtgärder inom den kommunala verksamheten där utbildningsnämnden har ett ansvar är</p> <p style="margin-left: 40px;">3.2.1 Arbeta aktivt för att minska matsvinnet i kommunens verksamheter.</p>

	<p>3.2.6 Upphandling av insamlingsentreprenör och informationsinsatser till verksamheter.</p> <p>3.2.8 Alla verksamheter finansierade av kommunen ska sträva efter att minst 50 % av de livsmedel som köps in ska vara ekologiska.</p> <p>Enligt Skolverkets läroplaner har förskola, grundskola och gymnasium ett tydligt uppdrag att utbilda barn och elever i miljö- och hållbarhetsfrågor:</p> <p>Ur läroplan för förskolan ”Förskolan ska lägga stor vikt vid miljö-och naturvårdsfrågor. Ett ekologiskt förhållningssätt och en positiv framtidstro ska prägla förskolans verksamhet. Förskolan ska medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till natur och miljö och förstår sin delaktighet i naturens kretslopp. Verksamheten ska hjälpa barnen att förstå hur vardagsliv och arbete kan utformas så att det bidrar till en bättre miljö både i nutid och i framtid.”</p> <p>Ur läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshem ”Genom ett <i>miljöperspektiv</i> får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.”</p> <p>Ur läroplan för gymnasieskolan <i>Miljöperspektivet</i> i undervisningen ska ge eleverna insikter så att de kan dels själva medverka till att hindra skadlig miljöpåverkan, dels skaffa sig ett personligt förhållningssätt till de övergripande och globala miljöfrågorna. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.</p> <p>Det har ibland varit svårt för skolorna att arbeta med t.ex. återvinning då stationerna inte varit lättillgängliga och sopsortering ibland varit ett dyrare alternativ för verksamheten. Det är därför positivt för verksamheten att det finns tydliga mål för miljö- och hållbarhetsfrågor och en tydlig strategi för hur kommunen ska nå målen.</p>
<p>Kommentar</p> <p>Barn och utbildningsnämnden</p>	<p><i>Inga kommentarer</i></p>
<p>5. Kultur- och fritidsnämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2016-05-17 Dnr: KFN 2016/0047</p> <p>Ärendet</p> <p>Kommunstyrelsens arbetsutskott har beslutat, 2016-03-21, att skicka ut framtaget samrådsförslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun på remiss. Samtliga nämnder förväntas inkomma med sitt yttrande senast 12 augusti 2016.</p> <p>Utbildnings- och kulturkontorets förslag till beslut</p> <p>Kultur- och fritidsnämndens beslut</p>

1. Kultur- och fritidsnämnden antar kontorets förslag till yttrande och beslutar att sända detta som sitt svar till kommunstyrelsens arbetsutskott.

Bakgrund

Kommunens energi- och klimatstrateg har tillsammans med tjänstemän från flera förvaltningar tagit fram ett förslag till en Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun. Strategin syftar till att ge en samlad bild av kommunens arbete för att minska utsläppen av växthusgaser genom att minska energianvändningen och öka andelen förnybar energi.

Fokus för klimatarbetet är:

”Danderyds kommun är klimatneutralt år 2050 och ligger i framkant vad gäller klimatarbetet både begränsning av utsläpp och anpassning till ett förändrat klimat.”

I strategin presenteras de mål som Danderyds kommun ska arbeta mot samt en handlingsplan med de åtgärder som ska genomföras för att nå målen. Det finns såväl mål för kommunen som geografiskt område som för kommunens egna verksamheter. Rent generellt är Danderyds klimatmål något skarpare än de regionala mål som är framtagna av Länsstyrelsen i Stockholms län då kommunen har en ambitiös inställning till att minska kommunens klimatpåverkande utsläpp.

I strategin konstateras att det huvudsakligen är transporter och uppvärmning av byggnader som står för merparten av utsläpp av växthusgaser och energianvändning.

Kommunen är en mycket viktig aktör när det gäller möjligheterna att påverka utsläpp av växthusgaser och energianvändning.

Huvudsakligen kan denna påverkan ske genom:

- En god samhällsplanering som ger invånare och kommunanställda möjligheter att göra klimatsmarta val beträffande uppvärmning och transporter.
- Att i offentlig upphandling ställa klimat- och energikrav.
- Genom information och utbildning förändra beteende och vanor hos såväl kommunens invånare som kommunanställda.

Handlingsplanen gäller fram till 2020, målen gäller tills revidering av klimatstrategi görs vilket ska ske varje mandatperiod. Klimatstrategin följs upp årligen i samband med att kommunens miljöprogram följs upp. Åtgärder kopplade till verksamheternas ansvar följs upp av respektive nämnd i samband med årsbokslut.

Utbildnings- och kulturkontorets yttrande

Förvaltningen ställer sig positiv till det utsända förslaget och kan konstatera att det i alla väsentlighet går hand i hand med kommunens miljöprogram. De flesta föreslagna åtgärder i handlingsplanen som direkt berör kultur- och fritidsnämnden har redan tagits i beaktande i uppföljningen av miljöprogrammet.

Då transporter står för det största utsläppet av växthusgaser ser förvaltningen det som främjande att kultur- och fritidsnämndens verksamheter (idrottsanläggningar, bibliotek, fritidsgårdar, utomhusbad mm) finns representerade i samtliga fyra kommundelar. Kommunens invånare kan till stor utsträckning nå dessa verksamheter till fots eller cykel. En förutsättning är tillgång till trafiksäkra gång- och cykelbanor. Här spelar god samhällsplanering en avgörande roll.

Förvaltningen kan konstatera att kultur- och fritidsnämndens olika verksamheter skiljer sig stort när det gäller energianvändning och utsläpp av växthusgaser och hur det framtida arbetet konkret kommer att ske.

Inom anläggningssidan handlar det huvudsakligen om att ställa om till fossilbränslefria arbetsfordon och fortsätta energieffektivisering av anläggningarna. Framtiden kommer att innebära kortare vintersäsong. Den generella utvecklingen går mot att allt fler säsongsbetonade idrotter utövas året runt. Uppvärma konstgräsplaner på vinterhalvåret och öppna ishallar under sommarhalvåret. Även Danderyd ser denna utveckling som i sig innebär en ökad energianvändning. Viktigt blir här att säkerställa att den energi som upphandlas är fossiloberoende samt att genom utbildning tillse att installationer hanteras så energieffektivt som möjligt. Tänkbart kan även vara att ta klimatkompenserande åtgärder i beaktning genom att bevara skyddsvärda träd samt, där utrymme finns, satsa på ny- och återplantering.

Inom biblioteksverksamheten kommer fokus att ligga på ett aktivt informations- och utbildningsarbete gentemot allmänheten. Föreläsningar, kommuninformation, utställningar och teatrar i syfte att öka kunskap om alternativa energikällor, ändrade matvanor, hur matavfall sorteras med mera.

Förvaltningen har inget att invända mot gjorda formuleringar av mål och åtgärder som föreslås gälla för kultur- och fritidsnämndens verksamhet. Det är positivt att den nämnd som har fackkunskap också är ansvarig för en åtgärd där flera nämnder är involverade. Förvaltningen, som saknar egen expertis inom området, kommer att vara beroende av vägledning samt nära samarbete med tekniska kontoret.

	<p>Två förslag till tidsplan som är satta till 2016 bedöms i dagsläget som orealistiska. Detta gäller: ”1.2.3 Utbildning av driftspersonal kring energieffektiviseringsfrågor” samt ”1.2.8 ... ska överväganden göras att använda Totalmetodiksmetoden för att få med så många lönsamma energieffektiviseringsåtgärder som möjligt”. Förvaltningen föreslår att tidsramen vad kultur- och fritidsnämnden beträffas framflyttas till 2017 respektive 2018.</p>
<p>• Kommentar</p> <p>Kultur- och fritidsnämnden</p>	<p>Då transporter står för det största utsläppet av växthusgaser ser förvaltningen det som främjande att kultur- och fritidsnämndens verksamheter (idrottsanläggningar, bibliotek, fritidsgårdar, utomhusbad mm) finns representerade i samtliga fyra kommundelar. Kommunens invånare kan till stor utsträckning nå dessa verksamheter till fots eller cykel. En förutsättning är tillgång till trafiksäkra gång- och cykelbanor. Här spelar god samhällsplanering en avgörande roll. <i>Detta är redan idag ett prioriterat område för Tekniska nämnden vilka även återfinns som åtgärder i handlingsplanen (se åtgärd 2.1.3, 2.1.6).</i></p> <p>Inom anläggningssidan handlar det huvudsakligen om att ställa om till fossilbränslefria arbetsfordon och fortsätta energieffektivisering av anläggningarna. Framtiden kommer att innebära kortare vintersäsong. Den generella utvecklingen går mot att allt fler säsongsbetonade idrotter utövas året runt. Uppvärma konstgräsplaner på vinterhalvåret och öppna ishallar under sommarhalvåret. Även Danderyd ser denna utveckling som i sig innebär en ökad energianvändning. Viktigt blir här att säkerställa att den energi som upphandlas är fossiloberoende samt att genom utbildning tillse att installationer hanteras så energieffektivt som möjligt</p> <p><i>I Klimat- och energistrategin beskrivs energiaspekten kring markuppvärmda konstgräsplaner under rubriken idrottsplatser. Driften av konstgräsplaner sköts av idrottsföreningar. Då dessa inte är en del av kommunens egen verksamhet finns det endast begränsad möjlighet att påverka driften av dessa.</i></p> <p>Tänkbart kan även vara att ta klimatkompenserande åtgärder i beaktning genom att bevara skyddsvärda träd samt, där utrymme finns, satsa på ny- och återplantering.</p> <p><i>Uppdrag att bevara värdefulla träd återfinns i kommunens Miljöprogram och hanteras inte i denna strategi.</i></p> <p>Två förslag till tidsplan som är satta till 2016 bedöms i dagsläget som orealistiska. Detta gäller: ”1.2.3 Utbildning av driftspersonal kring energieffektiviseringsfrågor” samt ”1.2.8 ... ska överväganden göras att använda Totalmetodiksmetoden för att få med så många lönsamma energieffektiviseringsåtgärder som möjligt”. Förvaltningen föreslår att tidsramen vad kultur- och fritidsnämnden beträffas framflyttas till 2017 respektive 2018.</p> <p><i>Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin med föreslagna tidsramar.</i></p>
<p>6. Produktionsut</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2016-04-14Dnr: PU 2016/38</p>

<p>skottet</p>	<p>Ärendet</p> <p>Produktionsutskottet har, liksom övriga nämnder, fått samrådsförslaget avseende Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun på remiss från kommunstyrelsens arbetsutskott.</p> <p>Produktionskontorets förslag till beslut</p> <p>Produktionsutskottet beslutar att godkänna produktionskontorets yttrande och överlämna ärendet till kommunstyrelsen som svar på remissen avseende Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun.</p> <p>Bakgrund</p> <p>Kommunstyrelsen antog 2013-06-17, § 83, Klimat- och energistrategi för Stockholms län. Strategin saknar handlingsprogram och behöver kompletteras med konkreta åtgärdsdokument. Föreliggande förslag till Klimat- och energistrategi är kommunens strategi för att bidra till att länets klimat- och energimål uppfylls. Klimat- och energistrategin uppfyller även lagkrav enligt lagen om kommunal energiplanering och är Danderyds energiplan.</p> <p>Syftet med Klimat- och energistrategin är att den ska användas som ett strategiskt verktyg i kommunens arbete för att bidra till minskad användning av fossila energikällor. Strategin ska också bidra till uppfyllelse av regionala och nationella miljömål samt de nationella klimat- och energipolitiska målen för år 2020 och 2030. Handlingsplanen gäller fram till 2020, målen gäller tills revidering av klimatstrategi görs vilket ska ske varje mandatperiod.</p> <p>Strategin föreslås vara ett styrande dokument och ska utgöra underlag för verksamhetsplanering, budget och investeringsprogram för samtliga nämnder så att strategins uppsatta mål i enlighet med handlingsplanen uppnås. Handlingsplanen talar bland annat om att minska beroendet av fossila energikällor, sänka energianvändningen i kommunala byggnader, minska transporterna med bensin- och dieseldrivna fordon, öka inköpen av ekologiska och närproducerade livsmedel, minska matsvinnet och förbättra sopsorteringen. I handlingsplanen anges vilken del av kommunens organisation som ska arbeta med en åtgärd. Varje nämnd, förvaltning och kommunalt bolag ansvarar för att arbeta efter Klimat- och energistrategins mål och principer.</p> <p>Produktionskontorets yttrande</p> <p>Produktionskontoret har tagit del av förslaget till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun.</p> <p>Produktionskontoret anser att förslaget ger ett bra underlag för ökad förståelse av kommunens ambitioner, och ser positivt på dess strävan</p>
-----------------------	--

att minska klimatpåverkan, effektivisera energianvändningen och att ställa om till förnybara energikällor. Däremot saknar produktionskontoret ett samhällsekonomiskt perspektiv där möjliga miljövinster ställs mot risken för ökade kostnader i form av minskad produktivitet och effektivitet.

Hur påverkar ett införande av den föreslagna Klimat- och energistrategin den kommunala produktionens ekonomi och konkurrenskraft? Av såväl den nulägesanalys som miljökonsekvensbedömning som presenteras i förslaget till Klimat- och energistrategi framgår att det finns en stor potential för miljövinster vid genomförande av de åtgärder som strategin anger. Det finns däremot inte någon egentlig bedömning av vilka övriga, inte minst ekonomiska, konsekvenser respektive målkonflikter som ett genomförande kan antas medföra. Det kan exempelvis antas att flera av de åtgärder och aktiviteter som föreslås kommer att medföra nya kostnader för den kommunala produktionen, det vill säga kostnader som det inte finns medel budgeterade för i nuvarande pengsystem. Vid oförändrade ersättningsnivåer finns därför risk att satsningar inom klimat- och energiområdet måste göras på bekostnad av undervisning, vård och omsorg.

Produktionskontoret konstaterar att produktionsutskottet i huvudsak inte tilldelas ett direkt ansvar för genomförandet av målen i den till Klimat- och energistrategin kopplade handlingsplanen. Däremot omfattas den kommunala produktionens verksamheter indirekt av de flesta av de förslag till mål, åtgärder och aktiviteter som föreslås. Mot denna bakgrund saknar produktionskontoret en analys av huruvida åtgärderna är rimliga eller överhuvudtaget möjliga att genomföra om man samtidigt vill säkerställa att det råder konkurrensneutralitet mellan den kommunala produktionen och privata utförare.

Möjligheterna för verksamheterna i den kommunala produktionen att bidra till måluppfyllelsen på övergripande kommunal nivå är intimt sammankopplade med en rad förutsättningar. Det förutsätter exempelvis att det finns en adekvat infrastruktur. En fungerande sopsortering och materialåtervinning kräver fysiskt utrymme och lämpliga kärl. Att ersätta vissa fysiska besök inom hemtjänsten med digitala tillsynsbesök förutsätter investeringar i modern kamerateknik.

Att klimat- och energisäkra kommunens fastigheter förutsätter omfattande investeringskostnader, vilket ytterst kan förväntas öka hyreskostnaden för berörda lokaler. Om denna ökning inte kompenseras fullt ut av sänkta driftskostnader innebär det en jämförelsevis ökad kostnad för den verksamhet som hyr lokalerna. Produktionskontoret menar att hänsyn till detta måste tas i pengsystemen. Annars riskerar undervisning, vård och omsorg att urholkas när en ökande andel av budgeten går till att betala hyra. Till skillnad från privata utförare är det jämförelsevis svårt för en verksamhet inom den kommunala produktionen att byta hyresvärd och

lokaler för att möta en sådan kostnadsökning.

En förutsättning för minskad bilanvändning är säkra och miljöanpassade trafikmiljöer. Produktionskontoret vill i detta sammanhang betona vikten av att det skapas en infrastruktur som gör det enkelt att ta sig till och från förskolor, skolor och äldreboenden. Prioriterat bör vara säkra gång- och cykelvägar samt kollektivtrafiklösningar som gör det enkelt och smidigt för barn, elever och deras vårdnadshavare liksom verksamheternas personal att ta sig till och från området.

Säker transport med cykel är årstids- och väderberoende. Vidare är det ur ett tillgänglighets- och inkluderingsperspektiv också viktigt att som barn, elev, kund, anhörig eller personal kunna verka i kommunen även om man inte fysiskt kan förflytta sig per cykel utan är beroende av kollektivtrafik eller bil. Ökad användning av kollektiva färdmedel förutsätter goda kommunikationer och täta turer. För verksamheter som befinner sig mer perifert i förhållande till kollektivtrafikens centrala stråk innebär glesa tidtabeller att det blir svårare att pendla mellan de olika kommunkontoren respektive mellan kontor och verksamhet. Tidtabellen är viktig även utanför ordinarie kontorstid för att den personal som arbetar på kvällar och helger ska kunna ta sig till och från arbetet respektive transportera sig i tjänsten. Viktigt i detta sammanhang är också att det finns säkra avsläppnings- och påstigningsmöjligheter, liksom tillräckligt med parkeringsplatser i respektive verksamhets närhet, för dem som av olika anledningar väljer att köra med personbil till och från verksamheterna.

I samband med kommunledningskontorets arbete med att ta fram förslag till resepolicy för Danderyds kommun ställde produktionskontoret våren 2015 frågor till samtliga chefer inom produktionen om i vilken utsträckning det är möjligt för de kommunanställda att ersätta bilresor med gång, cykel eller kollektiva färdmedel. Av svaren framgår generellt att det i vissa verksamheter skulle kunna fungera väl med ökad cykelanvändning och till och med spara tid jämfört med resor med bil och i synnerhet jämfört med kollektivtrafikresor. Detta gäller i synnerhet vid kortare sträckor. Samtidigt anses bilresor öka effektiviteten när de förkortar transporttiden och istället ökar den tid då produktivt arbete kan utföras. Generellt innebär ju ökad tid för transporter motsvarande minskad tid för tjänsteproduktion. Tjänstecyklar och kollektivtrafik anses därför endast kunna ersätta bilåkandet i tjänsten till viss del.

Givet socialnämndens nuvarande ersättningsmodell anses det exempelvis innebära alltför stora tids- och därmed intäktsförluster för hemtjänstpersonalen att endast transportera sig med cykel eller kollektivtrafik mellan kunderna, särskilt vid lite längre avstånd. Inom kulturskolan byter personalen ofta lokal geografiskt i kommunen under dagen. Att transportera sitt eget och elevernas instrument samt övrigt material mellan lokalerna med cykel eller kollektivtrafik innebär i

dessa fall stora svårigheter, utöver den eventuella tidsförlusten. På samma sätt kan det innebära svårigheter för personalen inom särskilda boenden att transportera personer med funktionshinder med cykel eller kollektivtrafik vid besök hos frisör, tandläkare, läkare eller liknande.

Utöver alternativa färdssätt såsom cykel och kollektivtrafik förespråkar förslaget till Klimat- och energistrategi också en övergång till fordon som är fossilbränsleoberoende. En fossilbränsleoberoende bilpark i Danderyds kommun förutsätter en fungerande infrastruktur för påfyllning av miljövänliga drivmedel (exempelvis laddningsstationer för elbilar). En sådan saknas dock i dagsläget. Dessutom är till exempel elbilar fortfarande betydligt dyrare än motsvarande fordon drivna på bensin eller diesel. På några års sikt skulle emellertid en övergång kunna vara fullt möjlig. Om och när en sådan görs är det viktigt att säkerställa att berörda verksamheter inom den kommunala produktionen ges en tillräcklig finansiering för detta samt att utförare i privat regi omfattas av samma krav.

Arbetsgivaren kan på olika sätt uppmuntra de kommunanställda att välja miljövänliga transportmedel vid arbetspendling (till och från arbetet). Exempelvis kan förmåner som SL-kort eller möjlighet att skaffa en miljövänlig tjänstebil introduceras, liksom att personalrabatter på el- och vanliga cyklar kan förhandlas fram. Om arbetsgivaren istället upplevs vilja förbjuda eller kraftigt försvåra för sina anställda att ta sig till och från arbetet med vanliga bensin- eller dieseldrivna bilar finns det dock en betydande risk för ökade svårigheter att rekrytera och behålla personal. Redan idag råder det brist på olika personalkategorier inom produktionens verksamheter. Särskilt svårt att rekrytera och behålla är det för de verksamheter som ligger relativt sett längre ifrån den mer turtäta kollektivtrafiken. Allt annat lika väljer man som arbetssökande då kanske att hellre ta anställning närmare den egna bostaden, alternativt i en intilliggande, konkurrerande verksamhet i privat regi som inte har bindande krav på hur man tar sig till och från arbetet.

Mot bakgrund av ovanstående beskrivning av möjligheter och svårigheter avseende transporter föreslår produktionskontoret en ändrad skrivning av mål 5 i förslaget till Klimat- och energistrategi.

Ersätt:

”Kommunanställda *ska* välja miljövänliga transportmedel inom tjänsten och vid arbetspendling”.

med:

”Kommunanställda *bör uppmuntras att* välja miljövänliga transportmedel inom tjänsten och vid arbetspendling”.

Frågan om i vilken utsträckning ansvar och mandat ska finnas inom

den kommunala produktionen eller i organ utanför den är föremål för det pågående arbetet med att utveckla kommunens beställar- och utförarmodell. Produktionskontoret vill dock i detta sammanhang poängtera vikten av att åtgärder och aktiviteter planeras inom ramen för verksamheternas reguljära verksamhet och genomförs i samklang med de uppdrag som ges i lagstiftning respektive nationella och övriga kommunala styrdokument. Mot denna bakgrund ställer sig produktionskontoret delvis frågande till det mål (3.2.5) i Klimat- och energistrategin enligt vilket kommunstyrelsen föreslås ansvara för att ”Utse kostchef för klimatsmart matlagning. Säsongsanpassa veckomatsedeln för alla kommunens offentliga måltider och prioritera närproducerade livsmedel”. Ska denna kostchefsbeftattning vara placerad på kommunledningskontoret, och ska den i så fall ha en stödjande eller styrande funktion? Eller ska produktionsutskottet ha mandat att, likt privata utförare, självständigt fatta verksamhetsnära beslut i enlighet med gällande lagar och regler?

Produktionskontoret anser att många åtgärder vinner på att genomföras så lokalt som möjligt och med respekt för verksamheternas olika förutsättningar och möjligheter. Icke desto mindre lär sannolikheten för en framgångsrik implementering av Klimat- och energistrategin öka avsevärt om ansvaret för övergripande frågor rörande planering, finansiering, upphandling och utbildningsinsatser i vissa delar ligger på en övergripande nivå. Exempelvis skulle övergripande miljö- och energieffektiviseringskrav i en gemensam mall för förfrågningsunderlag förenkla hanteringen avsevärt för verksamheterna vid upphandling. I mallen skulle det förslagsvis finnas färdiga beskrivningar av vilka miljökrav som ska ställas vid upphandling, till exempel på fossilbränsleoberoende transporter, ekologiska livsmedel, mindre miljöskadliga kemikalier och giftfria leksaker samt lekmaterial. Viktigt att notera i sammanhanget är att högt ställda miljö- och energieffektiviseringskrav vid upphandlingar kan vara fördröjande för den kommunala produktionen. Dessutom riskerar konkurrensen att snedvridas om privata utförare inte omfattas av samma krav.

Produktionskontoret anser att det är viktigt att den slutliga Klimat- och energistrategin beaktar sådana förutsättningar som är nödvändiga för att produktionens verksamheter ska kunna bidra positivt till strategins förverkligande. En framgångsrik implementering kräver såväl ekonomiska och fysiska förutsättningar som ett fungerande utbyte av information och kunskap för att etablera önskade attityder och ytterst beteenden. Hänsyn måste i detta sammanhang också tas till verksamheternas samlade mängd uppdrag och arbetsuppgifter. Allt kan inte genomföras samtidigt.

Produktionskontoret anser, sammanfattningsvis, att förslaget till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun utgör ett bra underlag för ökad förståelse av såväl konsekvenserna av ett förändrat klimat som behovet av framtida åtgärder. Om strategin antas kommer den att utgöra ett ramverk och ett stöd i den långsiktiga planeringen av

	<p>produktionsutskottets verksamheter. Produktionskontoret saknar emellertid en analys av de möjliga målkonflikter, till exempel avseende ekonomiska förutsättningar och konkurrensneutralitet, som kan antas uppstå vid ett brett genomförande av strategin och dess handlingsplan. I den mån kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller beställarnämnderna beslutar om omfattande åtgärder inom klimat- och energiområdet förutsätter därför produktionskontoret att de utformas så att de säkerställer en adekvat finansiering samt konkurrensneutralitet i relation till de krav som ställs på motsvarande verksamheter i privat regi.</p>
<p>• Kommentar</p> <p>Produktionskontoret</p>	<p>Produktionskontoret anser att förslaget ger ett bra underlag för ökad förståelse av kommunens ambitioner, och ser positivt på dess strävan att minska klimatpåverkan, effektivisera energianvändningen och att ställa om till förnybara energikällor. Däremot saknar produktionskontoret ett samhällsekonomiskt perspektiv där möjliga miljövinster ställs mot risken för ökade kostnader i form av minskad produktivitet och effektivitet.</p> <p><i>Denna analys är viktig men inryms inte i detta dokument då det är ett omfattande arbete att utföra. Dock visar många analyser att det är viktigt att förhindra utsläpp av växthusgaser och att utföra klimatanpassningsåtgärder i ett tidigt skede då det kan innebära höga kostnader i ett senare skede. Kommunfullmäktige har också i och med antagandet av miljöprogrammet visat att kommunen ska vara en förebild inom miljöområdet.</i></p> <p>Hur påverkar ett införande av den föreslagna Klimat- och energistrategin den kommunala produktionens ekonomi och konkurrenskraft? Av såväl den nulägesanalys som miljökonsekvensbedömning som presenteras i förslaget till Klimat- och energistrategi framgår att det finns en stor potential för miljövinster vid genomförande av de åtgärder som strategin anger. Det finns däremot inte någon egentlig bedömning av vilka övriga, inte minst ekonomiska, konsekvenser respektive målkonflikter som ett genomförande kan antas medföra. Det kan exempelvis antas att flera av de åtgärder och aktiviteter som föreslås kommer att medföra nya kostnader för den kommunala produktionen, det vill säga kostnader som det inte finns medel budgeterade för i nuvarande pengsystem. Vid oförändrade ersättningsnivåer finns därför risk att satsningar inom klimat- och energiområdet måste göras på bekostnad av undervisning, vård och omsorg.</p> <p><i>I handlingsplanen är förslag till åtgärder tidsatta så att nämnderna ska hinna med en budgetomgång där ställningstagande kan ske kring om föreslagna åtgärder ska tas med eller andra kostnadseffektiva åtgärder som också leder till efterlevnad av mål.</i></p> <p>Produktionskontoret konstaterar att produktionsutskottet i huvudsak inte tilldelas ett direkt ansvar för genomförandet av målen i den till Klimat- och energistrategin kopplade handlingsplanen. Däremot omfattas den kommunala produktionens verksamheter indirekt av de</p>

flesta av de förslag till mål, åtgärder och aktiviteter som föreslås. Mot denna bakgrund saknar produktionskontoret en analys av huruvida åtgärderna är rimliga eller överhuvudtaget möjliga att genomföra om man samtidigt vill säkerställa att det råder konkurrensneutralitet mellan den kommunala produktionen och privata utförare.

Ansvar för åtgärderna som berör produktionsutskottet ligger på utbildningsnämnden och socialnämnden som ansvarar för kravställning på utförare inom skola, vård och omsorg. Det är således viktigt att socialnämnden och utbildningsnämnden ställer lika krav på kommunens egna utförare som privata utförare för konkurrensneutralitet. Exempelvis ställs redan energieffektivitetskrav enligt miljöprogrammet av Tekniska nämnden och Socialnämnden.

Att klimat- och energisäkra kommunens fastigheter förutsätter omfattande investeringskostnader, vilket ytterst kan förväntas öka hyreskostnaden för berörda lokaler. Om denna ökning inte kompenseras fullt ut av sänkta driftskostnader innebär det en jämförelsevis ökad kostnad för den verksamhet som hyr lokalerna. Produktionskontoret menar att hänsyn till detta måste tas i pengsystemen. Annars riskerar undervisning, vård och omsorg att urholkas när en ökande andel av budgeten går till att betala hyra. Till skillnad från privata utförare är det jämförelsevis svårt för en verksamhet inom den kommunala produktionen att byta hyresvärd och lokaler för att möta en sådan kostnadsökning.

Energieffektivisering innebär att åtgärder görs för att minska energianvändningen vilket innebär att driftskostnaderna blir billigare. Således inverkar inte dessa åtgärder på hyran. Dessa investeringsprojekt ligger inte till grund för ökning av en lokals hyra till maxhyra. Kostnaden för investeringen belastar kommande års driftbudget med kapitaltjänstkostnad. Däremot minskar användning av driftmedia (värme, el, vatten) vilket minskar driftbudgeten. Långsiktigt är våra energieffektiviseringar väl värda investeringarna och återbetalar sig, vilket även har redovisats i fastighetsnämnden. Detta förtydligas i slutlig version av Klimat- och energistrategin under rubriken "Byggnader".

Säker transport med cykel är årstids- och väderberoende. Vidare är det ur ett tillgänglighets- och inkluderingsperspektiv också viktigt att som barn, elev, kund, anhörig eller personal kunna verka i kommunen även om man inte fysiskt kan förflytta sig per cykel utan är beroende av kollektivtrafik eller bil. Ökad användning av kollektiva färdmedel förutsätter goda kommunikationer och täta turer. För verksamheter som befinner sig mer perifert i förhållande till kollektivtrafikens centrala stråk innebär glesa tidtabeller att det blir svårare att pendla mellan de olika kommunkontoren respektive mellan kontor och verksamhet. Tidtabellen är viktig även utanför ordinarie kontorstid för att den personal som arbetar på kvällar och helger ska kunna ta sig till och från arbetet respektive transportera sig i tjänsten. Viktigt i detta sammanhang är också att det finns säkra avsläppnings- och

påstigningsmöjligheter, liksom tillräckligt med parkeringsplatser i respektive verksamhets närhet, för dem som av olika anledningar väljer att köra med personbil till och från verksamheterna.

Detta arbete är prioriterat och utförs bl.a. inom Cero-projektet (se åtgärd 2.2.2).

Utöver alternativa färdssätt såsom cykel och kollektivtrafik förespråkar förslaget till Klimat- och energistrategi också en övergång till fordon som är fossilbränsleoberoende. En fossilbränsleoberoende bilpark i Danderyds kommun förutsätter en fungerande infrastruktur för påfyllning av miljövänliga drivmedel (exempelvis laddningsstationer för elbilar). En sådan saknas dock i dagsläget. Dessutom är till exempel elbilar fortfarande betydligt dyrare än motsvarande fordon drivna på bensin eller diesel. På några års sikt skulle emellertid en övergång kunna vara fullt möjlig. Om och när en sådan görs är det viktigt att säkerställa att berörda verksamheter inom den kommunala produktionen ges en tillräcklig finansiering för detta samt att utförare i privat regi omfattas av samma krav.

Kommunfullmäktige har genom miljöprogrammet beslutat att kommunen som organisation ska vara fossilbränsleoberoende år 2020 vilket går i linje med det nationella målet. Därför behålls mål 1. Laddstationer är lätta att installera och kommunen har fått bidrag av Naturvårdsverket. Under 2016 och 2017 kommer 18 laddstationer att installeras av kommunen. Åtgärder inom detta område återfinns i handlingsplanen (se åtgärd 2.1.2 och 2.2.5)

Ersätt:

”Kommunanställda ska välja miljövänliga transportmedel inom tjänsten och vid arbetspendling”.

med:

”Kommunanställda bör uppmuntras att välja miljövänliga transportmedel inom tjänsten och vid arbetspendling”.

Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin med samma formulering som miljöprogrammet, ”Kommunanställda ska uppmuntras att välja miljövänliga transportmedel inom tjänsten och vid arbetspendling”.

Frågan om i vilken utsträckning ansvar och mandat ska finnas inom den kommunala produktionen eller i organ utanför den är föremål för det pågående arbetet med att utveckla kommunens beställar- och utförarmodell. Produktionskontoret vill dock i detta sammanhang poängtera vikten av att åtgärder och aktiviteter planeras inom ramen för verksamheternas reguljära verksamhet och genomförs i samklang med de uppdrag som ges i lagstiftning respektive nationella och övriga kommunala styrdokument. Mot denna bakgrund ställer sig produktionskontoret delvis frågande till det mål (3.2.5) i Klimat- och energistrategin enligt vilket kommunstyrelsen föreslås ansvara för att

”Utse kostchef för klimatsmart matlagning. Säsongsanpassa veckomatsedeln för alla kommunens offentliga måltider och prioritera närproducerade livsmedel”. Ska denna kostchefsbeftattning vara placerad på kommunledningskontoret, och ska den i så fall ha en stödjande eller styrande funktion? Eller ska produktionsutskottet ha mandat att, likt privata utförare, självständigt fatta verksamhetsnära beslut i enlighet med gällande lagar och regler?

Denna åtgärd är inte längre aktuell då det nu finns en kostansvarig anställd på produktionskontoret och är därför borttagen från handlingsplanen i slutlig version av Klimat- och energistrategin

Produktionskontoret anser att många åtgärder vinner på att genomföras så lokalt som möjligt och med respekt för verksamheternas olika förutsättningar och möjligheter. Icke desto mindre lär sannolikheten för en framgångsrik implementering av Klimat- och energistrategin öka avsevärt om ansvaret för övergripande frågor rörande planering, finansiering, upphandling och utbildningsinsatser i vissa delar ligger på en övergripande nivå. Exempelvis skulle övergripande miljö- och energieffektiviseringskrav i en gemensam mall för förfrågningsunderlag förenkla hanteringen avsevärt för verksamheterna vid upphandling. I mallen skulle det förslagsvis finnas färdiga beskrivningar av vilka miljökrav som ska ställas vid upphandling, till exempel på fossilbränsleoberoende transporter, ekologiska livsmedel, mindre miljöskadliga kemikalier och giftfria leksaker samt lekmaterial. Viktigt att notera i sammanhanget är att högt ställda miljö- och energieffektiviseringskrav vid upphandlingar kan vara fördröjande för den kommunala produktionen. Dessutom riskerar konkurrensen att snedvridas om privata utförare inte omfattas av samma krav.

Rutiner och riktlinjer för miljöanpassad upphandling är redan utförda av kommunledningskontoret. Det finns också åtgärd i handlingsplanen i klimatstrategin om vidare utbildning av verksamheterna i miljöanpassad upphandling (se åtgärd 3.2.2).

Produktionskontoret anser, sammanfattningsvis, att förslaget till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun utgör ett bra underlag för ökad förståelse av såväl konsekvenserna av ett förändrat klimat som behovet av framtida åtgärder. Om strategin antas kommer den att utgöra ett ramverk och ett stöd i den långsiktiga planeringen av produktionsutskottets verksamheter. Produktionskontoret saknar emellertid en analys av de möjliga målkonflikter, till exempel avseende ekonomiska förutsättningar och konkurrensneutralitet, som kan antas uppstå vid ett brett genomförande av strategin och dess handlingsplan. I den mån kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller beställarnämnderna beslutar om omfattande åtgärder inom klimat- och energiområdet förutsätter därför produktionskontoret att de utformas så att de säkerställer en adekvat finansiering samt konkurrensneutralitet i relation till de krav som ställs på motsvarande verksamheter i privat regi.

Samverkan inom kommunen såväl som med externa parter är nödvändiga i strävan efter ett hållbart samhälle. Upplägget av

	<p><i>handlingsplanen i klimatstrategin är framtaget med åtanke att det är nämnderna som har experter inom sina områden och själva eller i samarbete kan genomföra de åtgärder som föreslås eller andra åtgärder som nämnden bestämmer. I handlingsplanen är förslag till åtgärder tidsatta så att nämnderna ska hinna med en budgetomgång där ställningstagande kan ske kring om föreslagna åtgärder ska tas med eller andra kostnadseffektiva åtgärder som också leder till efterlevnad av mål och uppdrag.</i></p>
<p>7. Socialnämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2016-04-13 Dnr: SN 2015/0192</p> <p>Ärendet Tekniska kontoret har tillsammans med övriga berörda förvaltningar tagit fram ett förslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun. Strategin innehåller en nulägesanalys av energianvändningen i kommunen, utsläpp av växthusgaser och en handlingsplan med åtgärder för att minska energianvändning samt utsläpp av växthusgaser. Klimat- och energistrategin omfattar både kommunens geografiska område och kommunens egen verksamhet.</p> <p>Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade vid sitt sammanträde 2016-03-21 att framtaget samrådsförslag till klimat- och energistrategi för Danderyds kommun skickas ut på remiss under 2016-03-22 -2016-08-12 till bl. a. kommunens nämnder.</p> <p>Socialkontoret ställer sig mycket positivt till att en Klimat- och energistrategi tas fram för kommunen. De åtgärdesområden som berör socialnämnden i programmet gäller samtliga eller flera nämnder och rör framförallt transporter och resande, att minska matsvinn, återvinning och sortering, att ställa miljö- och energieffektivitetskrav vid upphandlingar samt att verka för att minst 50 % av de livsmedel som köps in ska vara ekologiska.</p> <p>Socialkontorets förslag till beslut Socialnämnden godkänner socialkontorets tjänsteutlåtande SN 2015/0192 daterat 2016-04-13 och överlämnar detta till kommunstyrelsens arbetsutskott som sitt svar på remiss om förslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun.</p> <p>Socialkontorets yttrande Socialkontoret ställer sig mycket positivt till att en Klimat- och energistrategi tas fram för kommunen. De åtgärdesområden som berör socialnämnden i programmet gäller samtliga eller flera nämnder och rör framförallt transporter och resande, att minska matsvinn, återvinning och sortering, att ställa miljö- och energieffektivitetskrav vid upphandlingar samt att verka för att minst 50 % av de livsmedel som köps in ska vara ekologiska.</p>

	<p>Socialnämnden föreslås i förslaget till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun ansvara för uppföljning av nyckeltalet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socialkontoret ska vid alla upphandlingar ställa miljökrav i förfrågningsunderlag. <p>Socialkontoret anser att det är mycket viktigt att man som myndighet ställer miljökrav i upphandlingarna och använder sig redan idag av Upphandlingsmyndighetens kriterier, på avancerad nivå, där detta är möjligt.</p> <p>Att göra bedömningar av vilka miljökrav som är rimliga att ställa och hur de ska följas upp kan däremot vara svårt när man som socialkontoret inte har expertkunskaper inom området. Socialkontoret ser därför behov av stöd från kommunens miljösamordnare och klimat- och energistrateg i dessa frågor.</p> <p>Samarbete sker redan idag och kommer att bli allt viktigare i takt med att miljökrav blir en del i fler av socialnämndens upphandlingar.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kommentar Socialnämnden 	<p><i>Inga kommentarer</i></p>
<p>8. Tekniska nämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2016-04-15 Dnr: TN 2016/0176</p> <p>Ärendet Ett förslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun har tagits fram. Kommunstyrelsens arbetsutskott har, 2016-03-21 § 10 och med diarie-nummer KS2016/0091, beslutat skicka ut förslaget på remiss till samtliga nämnder inom kommunen samt till externa myndigheter och företag.</p> <p>Sammanfattningsvis styr förslaget mot en minskad energiförbrukning samt en växling från fossila bränslen mot förnyelsebar energi. På detta sätt ska Danderyds negativa påverkan på klimatet minska.</p> <p>Tekniska kontoret har inget att erinra mot föreslagen strategi.</p> <p>Tekniska kontorets förslag till beslut</p> <p>Tekniska nämnden godkänner tekniska kontorets remissvar, enligt tjänsteutlåtande daterat 2016-04-15 med dnr TN 2016/0176, och överlämnar det till kommunstyrelsens arbetsutskott som svar på remissen.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kommentar Tekniska nämnden 	<p><i>Inga kommentarer</i></p>
<p>9. Byggnadsnämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2016-08-19 Dnr: BN 2016 2016-000569</p>

	<p>Ärendet</p> <p>Kommunstyrelsens arbetsutskott har skickat ett samrådsförslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun till byggnadsnämnden för yttrande.</p> <p>Danderyds kommuns Klimat- och energistrategi syftar till att ge en samlad bild av kommunens arbete för att minska utsläppen av växthusgaser genom att minska energianvändningen och öka andelen förnybar energi.</p> <p>Strategin presenterar de mål som Danderyd arbetar mot och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå målen. Strategin omfattar hela kommunen, d.v.s. både den kommunala organisationen och kommunen i sin helhet (det vill säga kommunens geografiska område). Analysen av utsläpp av växthusgaser och energianvändning visar att transporter och uppvärmning av byggnader står för merparten av dessa. För att uppnå klimatmålen ska åtgärder för energieffektivisering och minskade utsläpp inom dessa områden prioriteras. I ett vidare perspektiv är dessa prioriterade åtgärdsområden beroende av en energieffektiv och klimatsmart samhällsplanering där befintlig infrastruktur, så som kollektivtrafik och fjärrvärmenät, nyttjas och bygg ut.</p> <p>Samhällsplaneringen har även en avgörande betydelse för hur medborgarna väljer att transportera sig.</p> <p>En ytterligare förutsättning för att uppnå klimatmålen är att invånarna i Danderyd och medarbetarna i Danderyds kommun förändrar sina beteenden och vanor. För att realisera det har kommunen en viktig roll i att arbeta med åtgärder inriktade på beteendeförändringar för såväl invånare som kommunanställda och också erbjuda kommuninvånarna möjligheter att göra klimatsmarta val. ”Det ska vara lätt att göra rätt”. I denna Klimat- och energistrategi finns beskrivningen av tillförsel och användning av energi i kommunen i nulägesbeskrivning av energianvändning i Danderyds kommun, se s. 31. Mål och övergripande strategier för minskad energianvändning och begränsning av utsläpp av växthusgaser för att uppnå dessa mål i den första delen, klimatstrategin.</p> <p>Miljökonsekvensbedömning av strategierna finns i bilaga 1.</p> <p>Förvaltningens synpunkter</p> <p>Miljö- och stadsbyggnadskontoret ser positivt på den framtagna strategin. Kontoret har redan fört in, de delar av strategin som berör byggnadsnämndens verksamhet, i verksamhetsmål för 2017.</p> <p>Byggnadsnämnden har dock begränsad möjlighet att vid bygglovsprövningen ställa högre krav på material och genomförande av en byggnad än det som regleras i lagstiftningen. Miljö- och stadsbyggnadskontoret arbetar dock aktivt genom information och dialog med fastighetsägarna i samband med bygglovsprövningen.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kommentar Byggnadsnämnden 	<p>Miljö- och stadsbyggnadskontoret ser positivt på den framtagna strategin. Kontoret har redan fört in, de delar av strategin som berör byggnadsnämndens verksamhet, i verksamhetsmål för 2017.</p> <p><i>Det är mycket positivt att de delar av strategin som berör byggnadsnämndens verksamhet redan är inarbetade i</i></p>

	<p><i>verksamhetsmålen för 2017.</i></p> <p>Byggnadsnämnden har dock begränsad möjlighet att vid bygglovsprövningen ställa högre krav på material och genomförande av en byggnad än det som regleras i lagstiftningen. Miljö- och stadsbyggnadskontoret arbetar dock aktivt genom information och dialog med fastighetsägarna i samband med bygglovsprövningen. <i>Det är positivt att kontoret arbetar aktivt med information om hållbart och energieffektivt byggande i bygglovsprocessen.</i></p>
<p>10. Miljö- och hälsoskyddsnämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2016-08-09 Dnr: MHN 2016-000635.52</p> <p>Ärendet</p> <p>Miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått samrådsförslaget avseende klimat- och energistrategi för Danderyds kommun på remiss från kommunstyrelsens arbetsutskott.</p> <p>Kommunstyrelsen antog 2013-06-17 § 83 en Klimat- och energistrategi för Stockholms län. Strategin saknar handlingsprogram och behöver kompletteras med konkreta åtgärdsdokument. Detta förslag till Klimat- och energistrategi är kommunens strategi för att bidra till att länets klimat- och energimål uppfylls.</p> <p>Klimat- och energistrategin ger en samlad bild över utsläpp av växthusgaser och energianvändning i kommunen. Strategin presenterar de mål som kommunen arbetar mot och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå målen. Strategin omfattar hela kommunen, d.v.s. både den kommunala organisationen och kommunen i sin helhet (det vill säga kommunens geografiska område). Den ska också bidra till uppfyllelse av regionala och nationella miljömål, samt de nationella klimat- och energipolitiska målen för år 2020 och 2030.</p> <p>Strategin innefattar inte anpassning till ett förändrat klimat utan fokuserar på hur vi ska minska våra utsläpp och vår klimatpåverkan. Anpassning till ett förändrat klimat beskrivs i klimat- och sårbarhetsanalys för Danderyds kommun, KF 2014-03-31 § 19.</p> <p>Miljö- och stadsbyggnadskontorets förslag till beslut</p> <p>Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att anta miljö- och stadsbyggnads-kontorets yttrande, enligt tjänsteutlåtande daterat 2016-08-09 med dnr MHN 2016-000635.52, och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.</p> <p>Miljö- och stadsbyggnadskontorets utredning/yttrande</p> <p><i>Generellt</i></p> <p>Uppgifterna i figurerna är från 2014 eller tidigare och miljö- och stadsbyggnadskontoret föreslår att dokumentet ska uppdateras med senast tillgängliga statistik.</p> <p>Det är många figurer och diagram i dokumentet vilket kan vara svårt att tyda och förstå för alla. Figurerna går exempelvis inte att tolka i gråskala.</p> <p>1.1.5. Tekniska nämnden ansvarar för att utbilda kommunens miljöinspektörer inom energitillsyn så att de kan ge information och minskad energivårdning och klimat i sitt tillsynsområde. Miljö- och stadsbyggnadskontoret saknar en koppling till den faktiska energitillsyn</p>

	<p>som utförs. Miljö- och hälsoskyddsnämnden tar varje år fram en behovsutredning och en tillsynsplan. I båda dessa beskrivs fokusområden för tillsynen. Energi kan vara ett fokusområde som framöver ska vävas in i både behovsutredning och tillsynsplan.</p> <p><i>Nulägesbeskrivning av energianvändning i Danderyds kommun</i> Sid 42 gällande idrottsplatser. Det är oerhört energikrävande att värma upp en konstgräsplan utomhus vintertid och miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att uppvärmning av konstgräsplaner under vintertid bör ses över. Konstgräs har också andra miljö- och hälsoeffekter exempelvis spridning av mikroplaster till våra sjöar, hav och vattendrag.</p> <p><i>Övrigt</i> Regeringen har i år tillsatt en miljömålsberedning. Beredningens förslag till mål innebär att Sverige, senast 2045, inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Det kan vara värt att ta höjd för detta i Klimat- och energistrategin.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kommentarer Miljö- och hälsoskyddsnämnden 	<p>Uppgifterna i figurer är från 2014 eller tidigare och miljö- och stadsbyggnadskontoret föreslår att dokumentet ska uppdateras med senast tillgängliga statistik.</p> <p>Det är många figurer och diagram i dokumentet vilket kan vara svåra att tyda och förstå för alla. Figureerna går exempelvis inte att tolka i gråskala. <i>Dokumentet är kommunens energiplan. För att uppfylla de lagkrav som finns för en energiplan ska en utförlig nulägesbeskrivning av energianvändningen göras vilket medför mycket statistik och diagram. Statistik och nulägesbeskrivning är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin med senast tillgänglig statistik.</i></p> <p>1.1.5. Tekniska nämnden ansvarar för att utbilda kommunens miljöinspektörer inom energitillsyn så att de kan ge information och minskad energinvändning och klimat i sitt tillsynsområde. Miljö- och stadsbyggnadskontoret saknar en koppling till den faktiska energitillsyn som utförs. Miljö- och hälsoskyddsnämnden tar varje år fram en behovsutredning och en tillsynsplan. I båda dessa beskrivs fokusområden för tillsynen. Energi kan vara ett fokusområde som framöver ska vävas in i både behovsutredning och tillsynsplan.</p> <p><i>Enligt miljöbalken ska tillsyn på bl.a. energihushållning bedrivas. Projektet energi i tillsynen som bedrivs av tekniska kontoret är ett stöd till miljö- och hälsoskyddskontoret i detta arbete. Detta återfinns som åtgärd 1.1.5.</i></p> <p>Sid 42 gällande idrottsplatser. Det är oerhört energikrävande att värma upp en konstgräsplan utomhus vintertid och miljö- och stadsbyggnadskontoret anser att uppvärmning av konstgräsplaner under vintertid bör ses över. Konstgräs har också andra miljö- och hälsoeffekter exempelvis spridning av mikroplaster till våra sjöar, hav och vattendrag.</p> <p><i>Driften av konstgräsplaner sköts av idrottsföreningar. Då dessa inte är en del av kommunens egna verksamhet finns det endast begränsad möjlighet att påverka driften av dessa.</i></p> <p><i>Övrigt</i> Regeringen har i år tillsatt en miljömålsberedning. Beredningens förslag till mål innebär att Sverige, senast 2045, inte ska ha några nettoutsläpp av</p>

	<p>växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Det kan vara värt att ta höjd för detta i Klimat- och energistrategin. <i>Klimat- och energistrategin är uppdaterad med de nya målen i slutlig version.</i></p>
<p>11. Fastighetsnämnden</p>	<p>Tjänsteutlåtande 2016-05-03 Dnr: FN 2016/0170</p> <p>REMISSVAR - KLIMAT- OCH ENERGISTRATEGI FÖR DANDERYDS KOMMUN - SAMRÅDSFÖRSLAG</p> <p>Ärendet</p> <p>Kommunstyrelsen antog 2013-06-17 § 83 en Klimat- och energistrategi för Stockholms län. Strategin saknar handlingsprogram och behöver kompletteras med konkreta åtgärdsdokument. Detta förslag till Klimat- och energistrategi är kommunens strategi för att bidra till att länets klimat- och energimål uppfylls.</p> <p>Danderyds kommuns Klimat- och energistrategi ger en samlad bild över utsläpp av växthusgaser och energianvändning i kommunen. Strategin presenterar de mål som Danderyd arbetar mot och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå målen. Strategin omfattar hela kommunen, d.v.s. både den kommunala organisationen och kommunen i sin helhet (det vill säga kommunens geografiska område). Den ska också bidra till uppfyllelse av regionala och nationella miljömål, samt de nationella klimat- och energipolitiska målen för år 2020 och 2030. Strategin innefattar inte anpassning till ett förändrat klimat utan fokuserar på hur vi ska minska våra utsläpp och vår klimatpåverkan. Anpassning till ett förändrat klimat beskrivs i klimat- och sårbarhetsanalys för Danderyds kommun, KF 2014-03-31 § 19.</p> <p>Flera av de åtgärdsåtgärder som redovisas är inarbetade i Fastighetsnämndens mål för 2016.</p> <p>Tekniska kontoret vill förtydliga följande mål avseende energianvändning i bebyggelse, energiproduktion – nya och gamla system</p> <p><i>1.2.5 Vid nybyggnation ska byggnaden miljöklassas (enligt vedertaget miljöklassningssystem). Ta fram plan för miljöklassning av byggnader.</i> Idag stäms all nyproduktion (och även ombyggnad) av för möjligheten att byggas enligt Passivhus Feby 12. Kravet miljöklassning innebär ett något vidare begrepp där bland annat byggnadens miljöpåverkan avseende framtagande av inbyggda material, vilka material som väljs och transporter av dessa till byggarbetsplatsen ingår. Tekniska kontoret vill förtydliga att idag använder vi oss av Passivhus Feby 12 för att minimera mängden energi i byggnadens driftskede och tar parallellt fram en plan för framtida miljöklassning av byggnader vid nyproduktion.</p> <p><i>1.2.6 Kommunen skall främja utbyggnaden av fjärrvärme genom att överväga installation av fjärrvärme i egna byggnaden.</i></p>

Tekniska kontoret vill förtydliga att detta bör ske i det stråk i kommunen där fjärrvärme finns att tillgå.

1.2.8 Som beslutsunderlag för framtida underhåll av kommunala byggnader ska överväganden göras att använda Totalmetodiksmetoden för att få med så många lönsamma energieffektiviseringsåtgärder som möjligt.

Totalmetodiksmetoden innebär att vi vid investeringar ställer upp värden och jämför energieffektivisering, kostnad och återbetalningstid för investeringen.

Tekniska kontorets förslag till beslut

Fastighetsnämnden godkänner tekniska kontorets remissvar gällande Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun - samrådsförslag, enligt tjänsteutlåtande daterat 2016-05-02 med dnr FN2016/0170 och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Mål inom energi- och klimatområdet finns på flera nivåer. EU har tagit fram mål till år 2020 (EU-kommisionen, 2015) som brutits ned och i vissa fall skärpts i Sveriges nationella mål för klimatarbetet. Inom FN:s utvecklingsprogram, UNDP, har 17 globala mål för hållbar utveckling tagits fram och beslutats om i New York i september 2015 (UNDP, 2015).

Nationella mål 2020

Visionen för Sveriges klimat- och energipolitik är att Sverige år 2050 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser. Sverige har fyra nationella energimål som ska vara uppfyllda år 2020 (Regeringskansliet, 2009).

- Minst 50 procent av energin ska vara förnybar.
- Minst 10 procent förnybar energi i transportsektorn.
- 20 procent effektivare energianvändning jämfört med år 2008.
- Utsläppen av växthusgaser ska minska med 40 procent jämfört med 1990.

Regionala mål till år 2020

Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit fram en Klimat- och energistrategi för regionen och rekommenderat att kommunerna i Stockholms län ska ställa sig bakom strategin och anta målen. De regionala målen i Klimat- och energistrategi för Stockholms län (Länsstyrelsen i Stockholms län, 2013) är antagna av KS 2013-06-17 § 83.

Yrkanden

Torsten Sjögren (M) yrkar på ett godkännande av tekniska kontorets

	<p>remissvar samt att följande fyra beslutssatser läggs till remissvaret:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Att all kommunal verksamhet ska ske kostnadseffektivt och ha en bästa möjliga service till medborgarna som främsta mål. 2. Att en viktig utgångspunkt för Klimat- och energistrategin är att utgå från evidensbaserad forskning. 3. Att Tekniska kontoret bör ges i uppdrag att utarbeta en strategi för utbyggnaden av laddstolpar i kommunen. Utbyggnaden ska ske i samma takt som Danderydsbornas användande av eldrivna fordon ökar. 4. Att Tekniska kontoret vid avtalsskrivning med entreprenörer inte ska ha som bindande krav att entreprenören endast får använda elbilar utan att val av fordon även ska ske med kommunens bästa och dess ekonomi som ledstjärna. <p>Jan Lindqvist (M) yrkar på ett tillägg i form av en invändning mot avsnittet om klimatpåverkan.</p> <p>Fastighetsnämndens beslut</p> <p>Fastighetsnämnden beslutar att godkänna tekniska kontorets remissvar med tillägg i form av fyra attsatser enligt yrkande av Torsten Sjögren (M).</p> <p>Fastighetsnämnden beslutade dessutom att uppmana Jan Lindqvist (M) att inkomma med ett särskilt yttrande med anledning av de synpunkter som han framfört under sammanträdet.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kommentarer Fastighetsnämnden 	<p>1.2.6 Kommunen skall främja utbyggnaden av fjärrvärme genom att överväga installation av fjärrvärme i egna byggnaden. Tekniska kontoret vill förtydliga att detta bör ske i det stråk i kommunen där fjärrvärme finns att tillgå. <i>Detta är förtydligat i slutlig version av Klimat- och energistrategin (åtgärd 1.2.6)</i></p> <p>Yrkande från Torsten Sjögren:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Att all kommunal verksamhet ska ske kostnadseffektivt och ha en bästa möjliga service till medborgarna som främsta mål. <i>Detta är ett övergripande mål för kommunen vilket samtliga förvaltningar styr sin verksamhet efter, dock lyfts inte detta specifikt i denna strategi.</i> 2. Att en viktig utgångspunkt för Klimat- och energistrategin är att utgå från evidensbaserad forskning. <i>Utgångspunkten för Klimat- och energistrategin är FN:s klimatpanels, femte utvärdering som publicerades under 2013 och 2014. Denna rapport är vetenskapligt tredjepartsgranskad och ligger även till grund för det globala klimatarbetet.</i> 3. Att Tekniska kontoret bör ges i uppdrag att utarbeta en strategi för utbyggnaden av laddstolpar i kommunen. Utbyggnaden ska ske i samma takt som Danderydsbornas användande av eldrivna fordon ökar. <i>Detta behandlas i åtgärd 2.1.2. i handlingsplanen i Klimat- och</i>

	<p><i>energistrategin. Dessutom har en utredning gjorts för fyra kommuner i Stockholm nordost, ” Samordnad infrastruktur för förnybara bränslen”.</i></p> <p>4. Att Tekniska kontoret vid avtalsskrivning med entreprenörer inte ska ha som bindande krav att entreprenören endast får använda elbilar utan att val av fordon även ska ske med kommunens bästa och dess ekonomi som ledstjärna.</p> <p><i>Mål 1 som anger att ”Danderyds kommun som organisation är fossilbränsleoberoende år 2020” ställer inte specifikt krav på bränsleslag. Effektiv upphandling har som målsättning att hitta bästa ekonomiska och miljömässiga lösning.</i></p>
<p>12. Särskilt uttalande Jan Lindqvist, ledamot i Fastighetsnämnden</p>	<p>Särskilt uttalande med anledning av ärende § 35 Remiss - Tjänsteutlåtande Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun samrådsförslag.</p> <p>Undertecknad erbjöds i samband med fastighetsnämndens sammanträde att lämna egna synpunkter i ärendet: Dokumentet är viktigt och ska påverka beslut runt om i kommunens olika verksamheter. Därför är det viktigt att vara noggrann med fakta som givetvis ska vara så korrekta som möjligt, tydlig vad som faller under kommunens formella rådighet, och vad som snarast ska ses som information i syfte att ge bättre beslutsunderlag för kommunens invånare.</p> <p>En utmaning i dokumentet är resonemangen på sid 16 om "konsumtionsperspektivet" som är akademiskt intressant men i praktiken är en tveksam konstruktion. En grundtanke vid all konsumtion bör vara "nyttokvoten", d.v.s. bästa möjliga funktion till lägsta möjliga miljömässiga (inklusive klimatpåverkan) och ekonomiska kostnad.</p> <p>Varje land har nu efter stor möda från FN enats om sätt att beräkna klimatutsläpp. Det görs inom respektive geografiska område och hänger därmed samman med politisk rådighet avseende energisystem, beskattning med mera. Dock finns utsläpp som sker på internationellt vatten eller i internationellt luftrum. Där har man nu enats om att dessa utsläpp knyts till verklig bunkring, d.v.s. där (och hur mycket) man tankar fartyget eller flygplanet (vilket även hänger samman med politisk rådighet i form av bränsleskatter osv).</p> <p>Således finns redan en global beräkning och reglering både av det rapporten kallar för "konsumtionsutsläpp" och av utrikes flygresor. Inom EU ingår dessutom flygresor med start och slut inom EU i EU ETS vilket rapporten synes ha missat, både under konsumtionsavsnittet på sid 16 och på sid 47 där man generellt kallar transporter för "icke handlande sektor".</p> <p>När det gäller utsläpp från flygresor är Jonas Åkermans rapport från 2008 som återopas direkt felaktig. Han har räknat med teoretiska utsläppsberäkningar (alltså inte utsläpp kopplad till verklig bunkring</p>

som ger faktabaserat resultat, särskilt som en del flygbolag nu börjat blanda in biobränsle) och därvid även använt en uppräkningsfaktor för vattenånga som är högre än de som majoriteten forskare tidigare använde, en metod som inte längre används av seriösa forskare (dels för att vattenångan har en begränsad tid i luften, dels för att man då i rättvisans namn ska göra detsamma för all fossil förbränning, dvs även fartyg och biltrafik) . Här finns bättre och nyare källor, exempelvis FN-organet ICAO.

Konsumtionsutsläppen är dessutom en beräkningsmässigt märklig konstruktion - dels leder systemet till dubbelräkning - det inköpta kylskåpets tillverkning i exempelvis Kina ingår ju redan i den nationella kinesiska beräkningen, vi räknar fel globalt om vi samtidigt gör det till ett svenskt eller Danderydsutsläpp. Dels är beräkningsmetoden inte konstruktiv - den bygger på "normalenergiförbrukning" för exempelvis tillverkning av kylskåp, och utsläppet av den använda energin baseras på det aktuella landets energimix. Så det går alltså inte att köpa ett skåp som tillverkas mer energisnålt, eller tillverkas i en fabrik som använder grön el. Eller jo, köpa det kan man göra, men utsläppet blir med beräkningsmetoden som används detsamma oavsett konsumtionens faktiska utsläpp. Och tänk inte tanken att exempelvis köpa (och beräkna konsumtionsutsläppen av) en japansk-tillverkad begagnad bil från Tyskland, dessutom efter ett par år sälja den vidare till någon i Finland ... Metoden kan alltså inte styra mot "klimatsmartare" konsumtion, den kan däremot skapa förvirrande felräkningar och ge konsumenter dåligt samvete.

Så, stycket om konsumtionsutsläpp bör revideras i enlighet med ovanstående eller tas bort. Resonemangen om det klimat- och resursmässigt onödiga med matsvinn och möjligheterna till biogas - produktion är dock faktamässigt riktiga och bör kvarstå, både som riktlinje för kommunal verksamhet och som information till kommuninvånare.

Kommunen bör istället sträva efter att produkter märks med sin verkliga klimatbelastning, både vid tillverkning, transport till konsumenten och under drift. Och vid kommande återvinning. Så kan var och en av kommunens invånare välja själv, både om man behöver denna konsumtion och vilken produkt man i så fall väljer. Och kommunen kan och bör använda upphandlingsverktyget för att göra en samlad bedömning där klimat är en av flera parametrar.

Detalj: På sid 36 kallar man el för en (högvärdig) energikälla ... Som de flesta vet är el ett sätt att transportera energi, ingen energikälla ... Där pratar man även om värmepumpar och synes jämföra det med bergvärme. För ett nybyggt, välisolerat hus är bergvärme inte alltid en lönsam investering. Moderna hus har ofta frånluftsvärmepump, många har kompletterat med luft-luft värmepumpar.

	Danderyd 2016-06-14 Jan Lindqvist Nämndledamot (M)
<ul style="list-style-type: none"> • Kommentarer Särskilt uttalande Jan Lindqvist, ledamot i Fastighetsnämnden 	<p>En utmaning i dokumentet är resonemangen på sid 16 om "konsumtionsperspektivet" som är akademiskt intressant men i praktiken är en tveksam konstruktion. En grundtanke vid all konsumtion bör vara "nyttokvoten", d.v.s. bästa möjliga funktion till lägsta möjliga miljömässiga (inklusive klimatpåverkan) och ekonomiska kostnad.</p> <p><i>Avsnittet om klimatpåverkan konsumtion är förtydligat i slutlig version av Klimat- och energistrategin. Det är viktigt att kommuninvånaren förstår hur stort växthusgasutsläpp individens konsumtion genererar. Om inte individen köper en utlandsproducerad produkt finns inte efterfrågan på denna och den behöver således inte produceras i ett annat land och generera växthusgasutsläpp. "Nyttokvot" är i praktiken svår att beräkna och ta fram för varje produkt. Märkning av varje varas klimatbelastning är att eftersträva men så länge det inte finns en heltäckande märkning av varor är det viktigt att åskådliggöra utsläpp av växthusgaser vid produktion av en vara enligt resonemanget ovan.</i></p> <p>Således finns redan en global beräkning och reglering både av det rapporten kallar för "konsumtionsutsläpp" och av utrikes flygresor. Inom EU ingår dessutom flygresor med start och slut inom EU i EU ETS vilket rapporten synes ha missat, både under konsumtionsavsnittet på sid 16 och på sid 47 där man generellt kallar transporter för "icke handlande sektor".</p> <p><i>Förklaring till Icke-handlande sektor i ordlistan i slutlig version av Klimat- och energistrategin är kompletterad i enlighet med framförda synpunkter. Även avsnittet Klimatpåverkan utrikes transporter är kompletterad. Det är viktigt att åskådliggöra klimatpåverkan från flygresan för konsumenten då denna till fullo inte redovisas i Sveriges klimatredovisning till FN:s klimatkonvention UNFCCC.</i></p> <p>Detalj: På sid 36 kallar man el för en (högvärdig) energikälla ... Som de flesta vet är el ett sätt att transportera energi, ingen energikälla ... <i>Formuleringen är korrigerad i slutlig version av Klimat- och energistrategin. Förtydligande finns även i ordlistan under exergi.</i></p>
ORGANISATIONER OCH INTRESSEFÖRENINGAR	
13. Naturskyddsföreningen i Danderyd	<p>Yttrande över förslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun</p> <p>Naturskyddsföreningen i Danderyd (NF) har beretts tillfälle att yttra sig över förslag till Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun och vill framföra följande:</p> <p>Generellt vill vi framhålla att förslaget är ambitiöst och väl</p>

genomarbetat. Det är tydligt att kommunen tar klimat- och energifrågorna på allvar. Vi är eniga om att det mest väsentliga för att minska energianvändning och utsläpp är att prioritera transporter och uppvärmning av byggnader och att bägge dessa områden är beroende av en klimatsmart samhällsplanering. Och vi håller med om att det ska vara lätt att göra rätt!

Vi önskar dock en djupare analys av orsaker till vissa intressanta fakta. Några exempel: varför kör Danderydsbon längre sträckor än rikssnittet och längre än snittet för Stockholm? Kan brister i kollektivtrafiken bidra? Otillräcklig infartsparkering (ofta fullt tidigt på morgonen – och våra studier visar att många platser utnyttjas av bilförare som inte bor i kommunen.) Jämfört med andra kommuner i inre förorter avviker vi ju rejält när det gäller kollektivtrafik med 25 % mot 29 % i snitt, medan cyklingen ligger på 8 % mot 6 % i genomsnitt. (Trafikförvaltningen/SLL Resvanor i Stockholm län 2015)

När det gäller siffror och faktauppgifter är det också viktigt att det tydligt framgår om schabloner använts för beräkning – siffror och inte minst diagram ger läsaren en (falsk) känsla av exakthet! Tydliggör därför vilket underlag som använts för beräkning i direkt anslutning till diagrammet, t ex som nottext. (Det räcker inte att det i brödtexten står att ”statistiken kan innehålla en del osäkerheter”.) Det underlättar också tolkningen av diagrammen om teckenförklaringen bara innehåller det som faktiskt redovisas för Danderyds kommun.

Vi önskar också fler jämförelser med Stockholms län och med de inre förorter, både i löptext och i diagram.

Handlingsplaner

NF föreslår ytterligare åtgärder i Handlingsplanen:

- Kommunens idrottsplaner ska effektiviseras genom återbruk av energi vid konstfrusna isbanor samt genom att förbjuda/begränsa uppvärmning av konstgräsplaner under vintertid. Konstgräs har också andra miljö- och hälsoeffekter. Möjlighet finns att byta till miljövänliga alternativ och vi föreslår att kommunen ser över dessa möjligheter.
- Större fokus på att förbättra kollektivtrafiken, det gäller både var och hur turerna går och hur ofta de går. Alla kan inte cykla året om (enligt Trafikförvaltningens rapport Resvanor i Stockholms län 2015, cyklar endast 3 % i åldersgruppen 16-84 år dagligen under vinterhalvåret).
- Endast 45 % av hushållen i Danderyd sorterar ut sitt matavfall. Borde finnas ett ambitiöst mål och åtgärdsplan för att förbättra detta!

Redovisning och revidering

Redovisning av vad som genomförts och revidering är avgörande för ett framgångsrikt klimat- och energiarbete. Vi föreslår därför följande

- Ett särskilt klimat- och miljöbokslut med uppföljning av mål och åtgärder sammanställs varje år, biläggs årsredovisningen och görs lätt tillgängligt på kommunens hemsida
- Strategin revideras, uppdateras och återrapporteras till kommunfullmäktige vartannat år (inte bara varje mandatperiod)

Detaljkommentarer

P4: Uppgift om vad som inkluderas i 52.000 ton (1,6 ton per person) är missvisande/felaktig.

P12: Utsläpp anges med 5 siffrors noggrannhet, men efter omräkning till per person blir det 2 siffror. Ligger osäkerheten i Danderyds befolkning?

P13: För att kunna tolka uppgifter på kommunal nivå behövs information om vad som menas med rad 6 ”brutits ned” - Hur sanna blir siffrorna för Danderyd och hur mycket beaktas lokala särdrag? Ange hur beräkningen gjorts i tydlig nottext. Här vore också intressant att se hur genomsnittet för regionen ser ut.

P14: Fig 3 talar om olika källor men figuren presenterar olika växthusgaser!!!

P19: Mål för Danderyds kommun. Mål beträffande transportsektorn inom kommunens geografiska område - Hur kan kommunen påverka energi som används av fordon på motorvägen, fordon från andra kommuner och SL? Hur tänker kommunen agera för att uppnå mål 3? Mål 4 fokuserar helt på cykelresor. Med tanke på vinterväglag och alltför olycksfall i samband med cykelresor föreslår vi att målet omformuleras till att också gälla kollektivresor.

Vi föreslår, som tidigare nämnts, att målen för kommunen utökas med ett mål som gäller avfallssortering.

P19: Mål för kommunens egen verksamhet. Bör inte mål tre omfatta både klimat- och miljömässigt hållbara metoder och material? Mål 5 - Som arbetsgivare kan väl inte kommunen kräva att kommunanställda ska välja vissa transportmedel vid arbetspendling (mål 5)? Vi föreslår att målet begränsas till tjänsten.

P22: När det gäller transporter är det av stor vikt att på alla sätt underlätta kollektivt resande. Förutom lättillgängliga busstransporter bör kommunens infartsparkeringar utökas och det säkerställas att alla kommuninvånare som pendlar med tunnelbanan har möjlighet att parkera bilen. Busstrafiken är ännu inte tillräckligt utbyggd för att fungera som enda alternativ i alla situationer.

P24: Byggnader ska miljöklassas vid nybyggnad. Vi föreslår att detta också sker vid ombyggnad och att en plan för detta tas fram.

P25: 2.2.2 – Hur ska kollektivtrafikresande underlättas? Behöver utredas och förslag tas fram.

P25: 2.2.3 – Föreslår att ny resepolicy tas fram utifrån nya mål.

P26: 3.2.7 – Krav på sopsortering bör gälla i alla kommunägda lokaler.

P27: 3.2.8 – Andel ekologiska livsmedel låg redan 2014 på över 50 i vissa kommuner. Borlänge, Lund och Uppsala har satt målet 100% 2020. Nog borde Danderyd kunna nå mer än 50%!

	<p>P28: Nyckeltal i miljöprogrammet. Komplettera med andel som reser kollektivt. Nyckeltal i tekniska nämnden. Vi vill poängtera att det är viktigt att gång- och cykelbanor också är säkra och trygga – både för gående och cyklister. P30: I nulägesbeskrivningen anges att felmarginalen för en del av den presenterade statistiken kan vara stor – behöver utvecklas. P31: I avsnittet om Geografi och befolkning nämns kommunens stora grönområden. Minst lika viktiga för klimatet är vattendrag, sjöar och havsvikar – som alla har problem och behöver en egen åtgärdsplan. P32: Fjärde rad uppifrån står pellets och biobränsle. Pellets är ett biobränsle. Tredje rad nedifrån anges, uppenbarligen felaktigt, 619 TWh för kommunen. P33. Diagrammet Total energitillförsel. Ange hur fjärrvärme och el producerats (energislåg). P34: I fig 9 - liksom i flera andra figurer och diagram saknas sort på vad som presenteras. Förvånande att småhus trots alla värmepumpar visar ökande energianvändning. Finns förklaring? P35: Här uppges att efterfrågan på fjärrvärme inte är stor pga att många småhus har värmepump. Hur vet man det? Orsaken kan ju lika gärna vara att fjärrvärmenätet i Danderyd är dåligt utbyggt. P36: Hur många har nekats att installera värmepump och av vilka skäl? P37: Danderydsbon kör längre än genomsnittet för riket och 25% längre än genomsnittet för Stockholm. Här saknar man analysen, som är så viktig för att förändra beteenden! P41: Diagrammet Fördelning av energikällor. Inköpt el är inte en energikälla. Kan ju produceras på olika sätt.</p> <p>Danderyd 2016-08-05 Naturskyddsföreningen i Danderyd, e.u. Lena Christofersson vice ordförande</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kommentar <p>Naturskyddsföreningen i Danderyd</p>	<p>Vi önskar dock en djupare analys av orsaker till vissa intressanta fakta. Några exempel: varför kör Danderydsbon längre sträckor än rikssnittet och längre än snittet för Stockholm? Kan brister i kollektivtrafiken bidra? Otillräcklig infartsparkering (ofta fullt tidigt på morgonen – och våra studier visar att många platser utnyttjas av bilförare som inte bor i kommunen.) Jämfört med andra kommuner i inre förorterna avviker vi ju rejält när det gäller kollektivtrafik med 25 % mot 29% i snitt, medan cyklingen ligger på 8% mot 6% i genomsnitt. (Trafikförvaltningen/SLL Resvanor i Stockholm län 2015)</p> <p><i>Analys pågår för att finna förklaringar till varför Danderydsborna kör längre än genomsnittet. En förklaring kan vara att det finns många leasingbilsföretag i Danderyd. En annan förklaring kan vara att Danderydsborna gör många resor per person. Vilket framgår av en resvaneundersökning genomförd i kommunen 2015. Detta förtydligas i slutlig version av Klimat- och energistrategin under rubriken "Klimatpåverkan transporter".</i></p>

När det gäller kollektivtrafiken pågår en omläggning av lokallinjenätet för buss vilken träder i kraft efter årsskiftet.

Infartsparkeringen är bara för kommuninvånare och kontrollavgift påförs de fordon som inte ägs av Danderydsbor. Kommunen är mycket liten till ytan och lämpar sig utmärkt för att ta sig till kollektivtrafiknoder till fots eller med cykel.

När det gäller siffror och faktauppgifter är det också viktigt att det tydligt framgår om schabloner använts för beräkning – siffror och inte minst diagram ger läsaren en (falsk) känsla av exakthet! Tydliggör därför vilket underlag som använts för beräkning i direkt anslutning till diagrammet, t ex som nottext. (Det räcker inte att det i brödtexten står att ”statistiken kan innehålla en del osäkerheter”.) Det underlättar också tolkningen av diagrammen om teckenförklaringen bara innehåller det som faktiskt redovisas för Danderyds kommun.

Underlag och förklaringar i text och diagram är korrigerade i slutlig version av Klimat- och energistrategin.

Vi önskar också fler jämförelser med Stockholms län och med de inre förorterna, både i löptext och i diagram.

Slutlig version av Klimat- och energistrategin har uppdaterats med jämförande uppgifter för Stockholms län. Statistiken i den nationella emissionsdatabasen SMED är framtagen på sådant sätt att jämförelser mellan grannkommuner inte är tillämpbara (se avsnitt ”klimatpåverkan”).

Handlingsplaner

NF föreslår ytterligare åtgärder i Handlingsplanen:

- Kommunens idrottsplaner ska effektiviseras genom återbruk av energi vid konstfrusna isbanor samt genom att förbjuda/begränsa uppvärmning av konstgräsplaner under vintertid. Konstgräs har också andra miljö- och hälsoeffekter. Möjlighet finns att byta till miljövänliga alternativ och vi föreslår att kommunen ser över dessa möjligheter.

När det gäller Stockhagens IP används spillvärmen i dagsläget till att värma upp servicebyggnader. Danderyds gymnasium använder delvis spillvärmen från angränsande transformatorstation. Dock finns ingen spillvärme att tillgå vid konstgräsplanerna vid Danderyds gymnasium och Djursholms IP.

- Större fokus på att förbättra kollektivtrafiken, det gäller både var och hur turerna går och hur ofta de går. Alla kan inte cykla året om (enligt Trafikförvaltningens rapport Resvanor i Stockholms län 2015, cyklar endast 3% i åldersgruppen 16-84 år dagligen under vinterhalvåret).

Kommunen har inte direkt rådighet över kollektivtrafiken men för aktiv dialog för att förbättra kollektivtrafiken detta

återspeglas i åtgärd ”2.1.1 Samarbete med regionala aktörer som trafikförvaltningen, Trafikverket och företag för att utveckla goda regionala kommunikationer med ny spårbunden trafik och utökat stombussnät”.

- Endast 45% av hushållen i Danderyd sorterar ut sitt matavfall. Borde finnas ett ambitiöst mål och åtgärdsplan för att förbättra detta!

Mål om avfallshantering återfinns i Avfallplan samt miljöprogram där målet är satt att ”minst 50 % av hushållsavfallet ska återvinnas genom materialåtervinning inklusive biologisk behandling”.

Redovisning och revidering

Redovisning av vad som genomförts och revidering är avgörande för ett framgångsrikt klimat- och energiarbete. Vi föreslår därför följande

- Ett särskilt klimat- och miljöbokslut med uppföljning av mål och åtgärder sammanställs varje år, biläggs årsredovisningen och görs lätt tillgängligt på kommunens hemsida.
Uppföljning av miljöprogrammet och Klimat- och energistrategin kommer att utföras samordnat årligen och redovisas för kommunstyrelsens arbetsutskott.
- Strategin revideras, uppdateras och återrapporteras till kommunfullmäktige vartannat år (inte bara varje mandatperiod).
Åtgärderna ses över årligen i samband med budgetplanering. När det gäller strategin är uppdatering av denna en lång och arbetsintensiv process då det behövs politisk förankring varför kommunledningskontoret bedömer det vara tillräckligt med uppdatering varje mandatperiod.

Detaljkommentarer

P4: Uppgift om vad som inkluderas i 52.000 ton (1,6 ton per person) är missvisande/felaktig.

Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin.

P12: Utsläpp anges med 5 siffrors noggrannhet, men efter omräkning till per person blir det 2 siffror. Ligger osäkerheten i Danderyds befolkning?

Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin.

P13: För att kunna tolka uppgifter på kommunal nivå behövs information om vad som menas med rad 6 ”brutits ned” - Hur sanna blir siffrorna för Danderyd och hur mycket beaktas lokala särdrag? Ange hur beräkningen gjorts i tydlig nottext. Här vore också intressant att se hur genomsnittet för regionen ser ut.
Slutlig version av Klimat- och energistrategin har uppdaterats med jämförande uppgifter för Stockholms län. Statistiken i den nationella emissionsdatabasen SMED är framtagen på sådant sätt att jämförelser mellan grannkommuner inte är tillämpliga (se avsnitt ”klimatpåverkan”).

P14: Fig 3 talar om olika källor men figuren presenterar olika växthusgaser!!!
Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin.

P19: Mål för Danderyds kommun. Mål beträffande transportsektorn inom kommunens geografiska område - Hur kan kommunen påverka energi som används av fordon på motorvägen, fordon från andra kommuner och SL? Hur tänker kommunen agera för att uppnå mål 3? Mål 4 fokuserar helt på cykelresor. Med tanke på vinterväglag och alltför olycksfall i samband med cykelresor föreslår vi att målet omformuleras till att också gälla kollektivresor.

Vi föreslår, som tidigare nämnts, att målen för kommunen utökas med ett mål som gäller avfallssortering.

Kommunen agerar där vi har rådighet t.ex. utbyggnad av cykelvägar för att främja cykling (t.ex. åtgärd 2.1.6), dialog med Arriva för att påverka turtäthet och linjesträckning för bussar (t.ex. åtgärd 2.1.1) och bygger ut laddinfrastruktur för att erbjuda laddning av elfordon (t.ex. åtgärd 2.1.2). Mål om avfallssortering regleras i avfallplanen. Klimat- och energistrategin innehåller inte mål kring kollektivtrafik få det i kommunens trafikstrategi finns ett mål "Kollektivtrafikens andel av personresorna till, från och inom Danderyds kommun skall i fortsättningen öka. Trafikstrategin är under revidering och detta mål kan bli föremål för uppdatering. Arbetet med Klimat- och energistrategin bör inte föregå detta arbete.

P19: Mål för kommunens egen verksamhet. Bör inte mål tre omfatta både klimat- och miljömässigt hållbara metoder och material? Mål 5 - Som arbetsgivare kan väl inte kommunen kräva att kommunanställda ska välja vissa transportmedel vid arbetspendling (mål 5)? Vi föreslår att målet begränsas till tjänsten.

Målet har omformulerats till att kommunen uppmuntrar anställda att välja miljövänliga transportmedel vid arbetspendling i slutlig version av Klimat- och energistrategin.

P22: När det gäller transporter är det av stor vikt att på alla sätt underlätta kollektivt resande. Förutom lättillgängliga busstransporter bör kommunens infartsparkeringar utökas och det säkerställas att alla kommuninvånare som pendlar med tunnelbanan har möjlighet att parkera bilen. Busstrafiken är ännu inte tillräckligt utbyggd för att fungera som enda alternativ i alla situationer.

När det gäller kollektivtrafiken pågår en omläggning av lokallinjenätet för buss vilken träder i kraft efter årsskiftet.

Kommunen är mycket liten till ytan och lämpar sig utmärkt för att ta sig till kollektivtrafiknoder till fots eller med cykel.

Kommunledningskontoret ser inte utbyggnad av infartsparkering som en hållbar utveckling av transporter inom kommunen. Korta bilresor genererar de största växthusgasutsläppen och ingen bilresa i kommunen till en infartsparkering är längre än cirka 5 km. (se avsnitt "Klimatpåverkan transporter").

En utredning inom arbetet med parkeringsstrategi framkom att 97

procent av de som infartsparkert bor inom 900 meters gångavstånd till en busshållplats eller spårstation, samt att 80 procent av de som infartsparkert bor inom ett fågelvägsavstånd på 1,5 km från tunnelbanans eller Roslagsbanans stationer. Många av de som infartsparkert bor således inom rimligt cykel- och ibland också gångavstånd från parkeringsplatsen.

P24: Byggnader ska miljöklassas vid nybyggnad. Vi föreslår att detta också sker vid ombyggnad och att en plan för detta tas fram. *Detta har varit på förslag med har i nuläget ansetts vara för svårt och kostsamt att genomföra. Dock strävar kommunen efter att göra energieffektiva åtgärder och använda hållbara material vid ombyggnationer och reoveringar. Bl.a. används totalmetodik för att få med så många energieffektiviseringsåtgärder som möjligt som underlag vid reovering och ombyggnation.*

P25: 2.2.2 – Hur ska kollektivtrafikresande underlättas? Behöver utredas och förslag tas fram. *När det gäller kollektivtrafiken pågår en omläggning av lokallinjenätet för buss vilken träder i kraft efter årsskiftet.*

P25: 2.2.3 – Föreslår att ny resepolicy tas fram utifrån nya mål. *Detta arbete är påbörjat och förväntas bli klart under 2016 (se åtgärd 2.2.2).*

P26: 3.2.7 – Krav på sopsortering bör gälla i alla kommunägda lokaler. *Detta finns i handlingsplanen till miljöprogrammet, ”4.3.2. Verksamheter finansierade av kommunen ska sortera sitt avfall.”*

P27: 3.2.8 – Andel ekologiska livsmedel låg redan 2014 på över 50 i vissa kommuner. Borlänge, Lund och Uppsala har satt målet 100% 2020. Nog borde Danderyd kunna nå mer än 50%! *Verksamheterna har bedömt det som möjlig nivå att uppnå.*

P28: Nyckeltal i miljöprogrammet. Komplettera med andel som reser kollektivt. Nyckeltal i tekniska nämnden. Vi vill poängtera att det är viktigt att gång- och cykelbanor också är säkra och trygga – både för gående och cyklister. *Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin. Tekniska kontoret arbetar kontinuerligt med att göra cykel- och gångbanor säkra.(se åtgärd 2.1.3 och 2.1.6).*

P30: I nulägesbeskrivningen anges att felmarginalen för en del av den presenterade statistiken kan vara stor – behöver utvecklas. *Synpunkten föranleder ingen ändring i strategin då detta bedöms vara tillräckligt utvecklat i nulägesbeskrivningen.*

P31: I avsnittet om Geografi och befolkning nämns kommunens stora grönområden. Minst lika viktiga för klimatet är vattendrag, sjöar och

havsvikar – som alla har problem och behöver en egen åtgärdsplan.
Detta hanteras inte i denna strategi. I miljöprogrammet återfinns ett uppdrag att ta fram grön- och blåplan.

P32: Fjärde rad uppifrån står pellets och biobränsle. Pellets är ett biobränsle. Tredje rad nedifrån anges, uppenbarligen felaktigt, 619 TWh för kommunen.
Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin.

P33. Diagrammet Total energitillförsel. Ange hur fjärrvärme och el producerats (energislag).
Fjärrvärmens är producerad till 99,6 % av förnybara källor vilket framgår under rubriken "Fjärrvärme". Det är dock inte möjligt att få fram hur övriga energislag är producerad för hela kommunen.

P34: I fig 9 - liksom i flera andra figurer och diagram saknas sort på vad som presenteras. Förvånande att småhus trots alla värmepumpar visar ökande energianvändning. Finns förklaring?
Trenden är minskning av energianvändning. Figurer och diagram är uppdaterade i slutlig version av Klimat- och energistrategin.

P35: Här uppges att efterfrågan på fjärrvärme inte är stor pga att många småhus har värmepump. Hur vet man det? Orsaken kan ju lika gärna vara att fjärrvärmenätet i Danderyd är dåligt utbyggt.
Bra synpunkt. Många husägare har installerat värmepump varför det inte har varit attraktivt för fjärrvärmeleverantören att bygga ut fjärrvärmenätet i Danderyd.

P36: Hur många har nekats att installera värmepump och av vilka skäl?
Enligt uppgift från miljö- och stadsbyggnadskontoret har ingen nekats att installera värmepump.

P37: Danderydsbon kör längre än genomsnittet för riket och 25% längre än genomsnittet för Stockholm. Här saknar man analysen, som är så viktig för att förändra beteenden!
Analys pågår för att finna förklaringar till varför Danderydsborna kör längre än genomsnittet. En förklaring kan vara att det finns många leasingbilsföretag i Danderyd. En annan förklaring kan vara att Danderydsborna gör många resor per person. Vilket framgår av en resvaneundersökning genomförd i kommunen 2015. Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin under "Klimatpåverkan transporter" och en jämförelse över körsträckor i grannkommuner har lagts in under rubriken "Transporter i Danderyds kommun".

P41: Diagrammet Fördelning av energikällor. Inköpt el är inte en energikälla. Kan ju produceras på olika sätt.
Diagrammet är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin.

<p>14.Svenska kraftnät</p>	<p>Yttrande angående Klimat- och energistrategi for Danderyds kommun</p> <p>Ert diarienummer: KS 2016/0091</p> <p>Svenska kraftnät har tagit del av handlingarna för rubricerat ärende och har följande synpunkter:</p> <p>Nuläge - utbyggnadsplaner</p> <p>I Danderyds kommun har Svenska kraftnät en 220 kV-luftledning och en 400 kV-markkabel tillhörande stamnätet för el. Vidare har Svenska kraftnät en stamnätsstation, Anneberg, samt anläggningar i station Danderyd.</p> <p>Svenska kraftnät har av regeringen fått i uppdrag att, tillsammans med elnätsföretagen Vattenfall och Fortum, utreda en helt ny struktur för Stockholmsregionens elnät. Utredningen går under namnet Stockholms Ström och har resulterat i ett femtiotal stora och små projekt som när de genomförs leder till ett elnät som säkrar elförsörjningen i regionen för en lång tid framöver. Projekten innebär att drygt 20 kommuner kommer att beröras av nybyggnationer och ombyggnationer där en del befintliga luftledningar kommer att rivas och nya anläggningar kommer att byggas. För mer information se:</p> <p>http://www.stockholmsstrom.net/vad-hander-i-din-kommun/</p> <p>Kommentarer</p> <p>I Klimat- och energistartegin finns på sidan 31 ett avsnitt som heter "Elförsörjning". Svenska kraftnät har följande kommentarer till det stycket:</p> <p>Det stämmer att Svenska kraftnät planerar att riva den befintliga 220 kV-luftledning som Svenska kraftnät äger, dock bara fram till den nya stationen Anneberg. Mellan station Anneberg och station Danderyd kommer ledningen även fortsättningsvis att behöva finnas kvar.</p> <p>Svenska kraftnät ser helst att ordet "rivning" används istället för "rasering".</p> <p>Det står att rivningen av Svenska kraftnäts 220 kV-ledning är planerad 2016. Svenska kraftnät vill upplysa om att det i dagsläget osäkert om den tidplanen kommer att kunna hållas.</p> <p>Kraftledningstunneln från Anneberg är planerad att anläggas fram till Mårtensdal, söder om Hammarbyhamnen. Använd gärna den</p>

	<p>beskrivningen istället för Hammarby Sjöstad.</p> <p>Så länge våra kommentarer beaktas har Svenska kraftnät inga invändningar mot aktuell Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun.</p> <p>Svenska kraftnät vill passa på att informera om att våra anläggningsobjekt finns att hämta via Geodataportalen (www.geodata.se) som WMS eller som en shapefil. Informationen innehåller den geografiska positionen för Svenska kraftnäts ledningar, stolpar, stationer och stationsområden. Utöver den geografiska positionen finns uppgifter om förläggningssätt (luftledning, kabel etc) och spänningsnivå för våra ledningar. Vid produktion av kartor där Svenska kraftnäts geografiska anläggningsinformation används ska följande copyrighttext framgå: "© Affärsverket Svenska kraftnät".</p> <p>För övergripande information rörande Svenska kraftnäts framtida planer för stamnätet för el hänvisar vi till Perspektivplan 2025 och Nätutvecklingsplan 2016 — 2025. Dessa dokument finns publicerade via vår hemsida:</p> <p>http://www.svk.se</p> <p>Detta yttrande har beslutats av tf avdelningsdirektören Bo Krantz efter föredragning av samhällsplanerare Anna Käller. Vid ärendets handläggning har även Kristina Bredin och Hemy Frödesjö deltagit.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kommentar <p>Svenska kraftnät</p>	<p>I Klimat- och energistategin finns på sidan 31 ett avsnitt som heter "Elförsörjning". Svenska kraftnät har följande kommentarer till det stycket:</p> <p>Det stämmer att Svenska kraftnät planerar att riva den befintliga 220 kV-luftledning som Svenska kraftnät äger, dock bara fram till den nya stationen Anneberg. Mellan station Anneberg och station Danderyd kommer ledningen även fortsättningsvis att behöva finnas kvar.</p> <p><i>Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin enligt kommentar.</i></p> <p>Svenska kraftnät ser helst att ordet "rivning" används istället för "rasering".</p> <p><i>Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin enligt kommentar.</i></p> <p>Det står att rivningen av Svenska kraftnäts 220 kV-ledning är planerad 2016. Svenska kraftnät vill upplysa om att det i dagsläget osäkert om den tidplanen kommer att kunna hållas.</p> <p><i>Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin enligt kommentar.</i></p>

	<p>Kraftledningstunneln från Anneberg är planerad att anläggas fram till Mårtensdal, söder om Hammarbyhamnen. Använd gärna den beskrivningen istället för Hammarby Sjöstad.</p> <p><i>Detta är korrigerat i slutlig version av Klimat- och energistrategin enligt kommentar.</i></p>
15.Locum	<p>Klimat- och energistrategi för Danderyds kommun på remiss KS 2016/0091.</p> <p>Locum AB har inga synpunkter</p> <p>Med vänlig hälsning</p> <p>Lara Helgadottir Arkivarie Registrator</p> <p>Locum AB Box 17201, 104 62 Stockholm Östgötagatan 12 Telefon: 0812317099 Fax: SMS: 070-003 82 31 E-post: Lara.helgadottir@locum.se Organisationsnummer: 55 64 38-79 09 Webb: http://www.locum.se/</p>
<ul style="list-style-type: none"> Kommentar <p>Locum</p>	<p><i>Inga kommentarer</i></p>

Danderyds kommun

2016-10-19

Medverkande tjänstemän i arbetet med samrådsredogörelsen

Kommunledningskontoret:

- Jonas Qvarfordt, miljösamordnare (projektledare)

Tekniska kontoret

- Jonas Frejd, trafikplanerare
- Josefin Pucher, avfallsplanerare

Sändlista

STATLIGA ORGAN

Länsstyrelsen i Stockholms län

REGIONALA ORGAN

Stockholms läns landsting – Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

Stockholms läns landsting- Locum

KOMMUNALA ORGAN

Djursholms AB - *Inget svar*

Täby Kommun - *Inget svar*

Sollentuna kommun

Lidingö stad - *Inget svar*

Solna stad - *Inget svar*

Stockholm stad - *Inget svar*

ORGANISATIONER FÖRENINGAR

Danderyds församling - *Inget svar*

Friluftsförbundet i Djursholm - *Inget svar*

Företagarna Danderyd - *Inget svar*

Hysesgästföreningen i Danderyd - *Inget svar*

Naturskyddsföreningen i Danderyd

Danderyds Villaägareförening - *Inget svar*

Djursholms Villaägareförening - *Inget svar*

Stocksunds Villaägareförening - *Inget svar*

Djursholms Ekebys villaägareförening - *Inget svar*

Tranholmens samfällighetsförening - *Inget svar*

ÖVRIGA

Käppalaförbundet - *Inget svar*

Norrenergi AB - *Inget svar*

Norrvatten - *Inget svar*

Svenska Kraftnät

Ellivio - *Inget svar*

Vattenfall Eldistribution AB - *Inget svar*

E.ON Sverige AB - *Inget svar*

Södra Roslagens Miljö- och Hälsoskyddsförbund - *Inget svar*

Trafikverket - *Inget svar*